

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

סקר מצבם הפיננסי של העובדים בזמן מלחמת חרבות ברזל

דפנה אבירס-ניצן | עומר כהן

ינואר 2025

עיקרי הממצאים – כשנה ושלושה חודשים מפרוץ המלחמה

- 91% מהשכירים שעבדו טרם פרוץ מלחמת חרבות ברזל עובדים כשכירים גם היום, כ-5% מהם פוטרו או הוצאו לחל"ת וכ-2% שינו את מעמדם משכירים לעצמאים.
- 87% מהעצמאים שעבדו טרם פרוץ המלחמה עובדים כעצמאים גם כיום, כ-11% שינו מעמדם לשכירים.
- כחמישית מהמשיבים השכירים (19%) מדווחים כי היקף משרתם ירד. הירידה הממוצעת בהיקף המשרה עומדת על 43%.
- למעלה ממחצית מהעצמאים טרם התאוששו: 54% רשמו ירידה של כ-50% בפעילות העסקית.
- השכירים הערבים נפגעו באופן המשמעותי ביותר: 37% מהם ספגו ירידה בהיקף המשרה, לעומת 8% מהחרדים ו-15% מהיהודים שאינם חרדים.
- גם עומק הירידה בהיקף המשרה (52%) של הערבים השכירים בסקר בולטת לרעה.
- שיעור המדווחים על פגיעה באחוזי המשרה בעקבות המלחמה יורד עם העלייה בקבוצת הגיל.
- שיעור הצעירים (20–24) שהיקף משרתם ירד הוא הגבוה ביותר (40%) מבין שאר קבוצות הגיל.
- 36% מהמשיבים לסקר דיווחו כי הכנסת משק הבית שלהם נמוכה בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה.
- שיעור העצמאים שדיווחו על פגיעה בהכנסת משק הבית (58%) היה גבוה מהשכירים (31%).
- במחוז הצפון בלט עוד יותר שיעור העצמאים שהכנסת משק הבית שלהם נפגעה (כשני שלישים מהם).
- הכנסת משק הבית של 55% מהערבים נמוכה בהשוואה לרמתה טרם המלחמה, לעומת 32% בקרב היהודים הלא-חרדים ו-20% בקרב החרדים. נתון זה משקף הרעה לעומת מצבם בסקר ינואר 2024.
- בקרב משיבים ממחוז הצפון דווח השיעור הגבוה ביותר של משיבים שהכנסת משק הבית שלהם ירדה בעקבות המלחמה (49%).
- שיעור גבוה יחסית (39%) מבין המשיבים העובדים במגזר השלישי דיווחו על ירידה בהכנסת משק הבית שלהם בעקבות המלחמה.
- שיעור המעריכים כי למשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל עומד על 28%, ו-7% נוספים מעריכים כי הכסף שברשות משק הבית שלהם יספיק לפחות מחודש.
- מנגד, כשנה ורבע מפרוץ המלחמה כמחצית מהמשיבים מעריכים שהכסף הנזיל של משק הבית שלהם יספיק ליותר מחודש, מהם 27% מעריכים כי הכסף הנזיל יספיק ליותר משלושה חודשים ו-23% מעריכים שישפיק לבין חודש לשלושה חודשים.
- שיעור גבוה במיוחד בקרב החרדים והערבים (45% ו-40% בהתאמה) דיווחו כי אין למשק הבית שלהם כלל כסף נזיל, מה שמעיד על בעיית נזילות במגזרים אלו.
- בצפון ובחיפה נרשם שיעור גבוה במיוחד של משיבים הסבורים שלמשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל (35% בצפון, 37% בחיפה).
-
- כ-30% מהמשיבים לסקר הגיעו למשיכת יתר (אוברדראפט) או העמיקו אותה בעקבות המלחמה.
- 52% מהמשיבים הערבים הגיעו למשיכת יתר או העמיקו אותה בשל המלחמה, לעומת כרבע מהיהודים.

- כ-44% ממשיבי מחוז הצפון דיווחו כי נכנסו לאוברדראפט או הגדילו את הקיים בעקבות המלחמה. גם בקרב משיבי מחוז הדרום דווח שיעור גבוה יחסית שעמד על 37%.
- בהשוואה לסקר שנערך בינואר 2024 ניתן לזהות עלייה במספר משקי הבית שנאלצו לקחת הלוואה או להשתמש בחסכוניותיהם.

לסיכום, הסקר מצביע על כמה קבוצות אוכלוסייה המחייבות התייחסות מיוחדת: השכירים הערבים, העצמאים, עובדי המגזר השלישי, צעירים ותושבי הדרום והצפון. בהמשך נבצע פילוח ייחודי של אוכלוסיית המפונים.

על הסקר והמדגם

סקר זה הוא השני בסדרה שנעשה מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל. מטרת סקרים אלו היא לבחון את מצבם התעסוקתי והפיננסי של מי שעבדו עד פרוץ המלחמה, להבין כמה מהם נשארו מועסקים, מה קרה להכנסתם, ומה מצבם הפיננסי של משקי הבית שלהם. בסקר הנוכחי חזרנו על אותן השאלות שנשאלו בסקר הראשון, שנערך לפני כשנה, בינואר 2024, במטרה לבחון את השינוי שחל במהלך השנה החולפת. הסקר הקיף חמישה נושאים הקשורים להשפעות המלחמה על המצב הפיננסי של השכירים והעצמאים: השפעה על היקף העבודה, הכנסות פרט ומשק בית, נזילות, הלוואות ומשיכת יתר, ותשלומים לדיוור.

הסקר נערך בקרב מדגם מייצג של אוכלוסיית העובדים בישראל (שכירים ועצמאיים) שהיו בתעסוקה עד 6 באוקטובר 2023, ערב פרוץ מלחמת חרבות ברזל. בסך הכול השיבו לסקר 1,236, מהם 1,028 משיבים שהיו שכירים טרם המלחמה ו-208 משיבים שהיו עצמאים טרם המלחמה. טעות הדגימה המרבית למדגם זה היא $\pm 2.79\%$ ברווח סמך של 95%.

גיבוש השאלון וניתוח הסקר בוצעו על ידי צוות חוקרי המרכז לממשל וכלכלה, תוך ייעוץ וליווי של מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל והמדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה. איסוף הנתונים לסקר נערך על ידי חברת סי. איי. מידע שיווקי, האיסוף נעשה בתאריכים 15.12.24–5.1.25, כשנה ושלושה חודשים לאחר תחילת מלחמת חרבות ברזל. רואיינו באינטרנט ובטלפון 992 איש ואישה בשפה העברית ו-244 בשפה הערבית.

נציין שהשאלון הנוכחי הופץ לשטח באמצע דצמבר 2024 עד תחילת ינואר 2025, לאחר הסכם הפסקת האש בצפון, אך טרם גיבוש עסקת החטופים הנוכחית, הכוללת גם התחייבות לסיום המלחמה. סביר להניח שמגמות אלו משפיעות על מצב הרוח וגם על מידת האופטימיות של המשיבים, במיוחד בשאלות הצופות פני עתיד.

מצבם הפיננסי של העובדים

שנה ושלושה חודשים לאחר 7 באוקטובר 2023

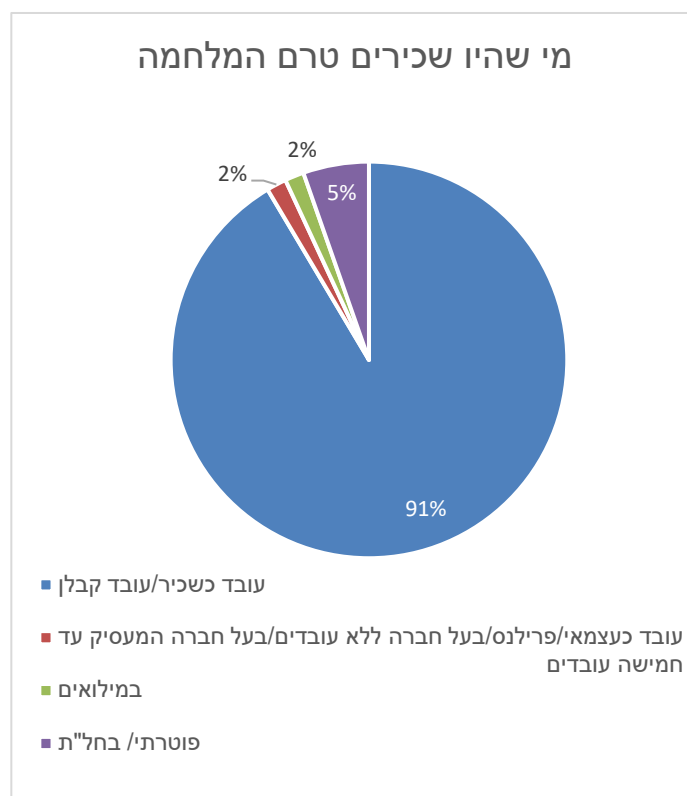
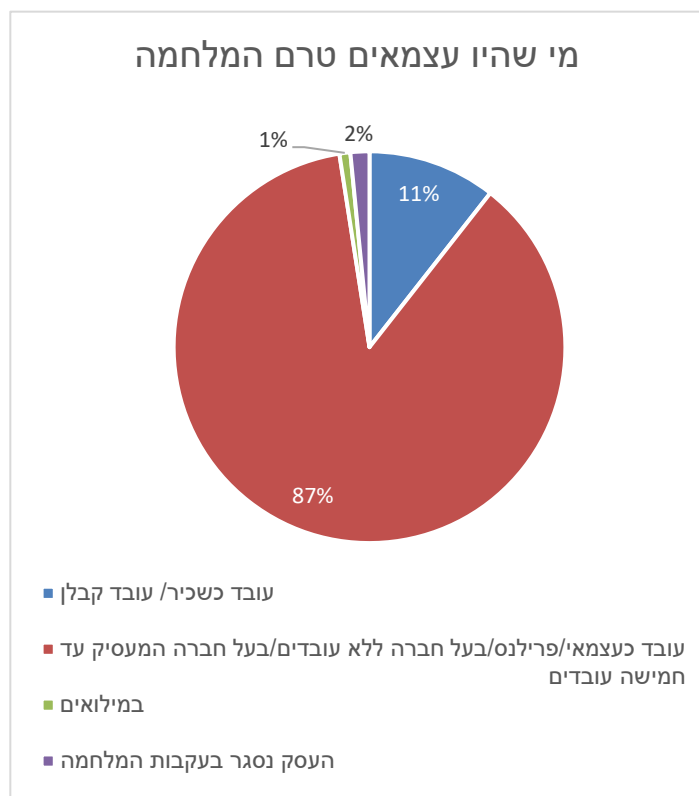
ממצאי הסקר

1. מצבם התעסוקתי של שכירים ועצמאים שהיו מועסקים טרום המלחמה

מרבית השכירים (כ-91% מהם) שעבדו טרם פרוץ מלחמת חרבות ברזל עובדים כשכירים גם היום, במועד ההשבה על הסקר, דהיינו בדצמבר 2024–ינואר 2025. כ-5% מהם פוטרו או הוצאו לחל"ת. כ-2% במילואים, וכ-2% שינו את מעמדם משכירים לעצמאים.¹

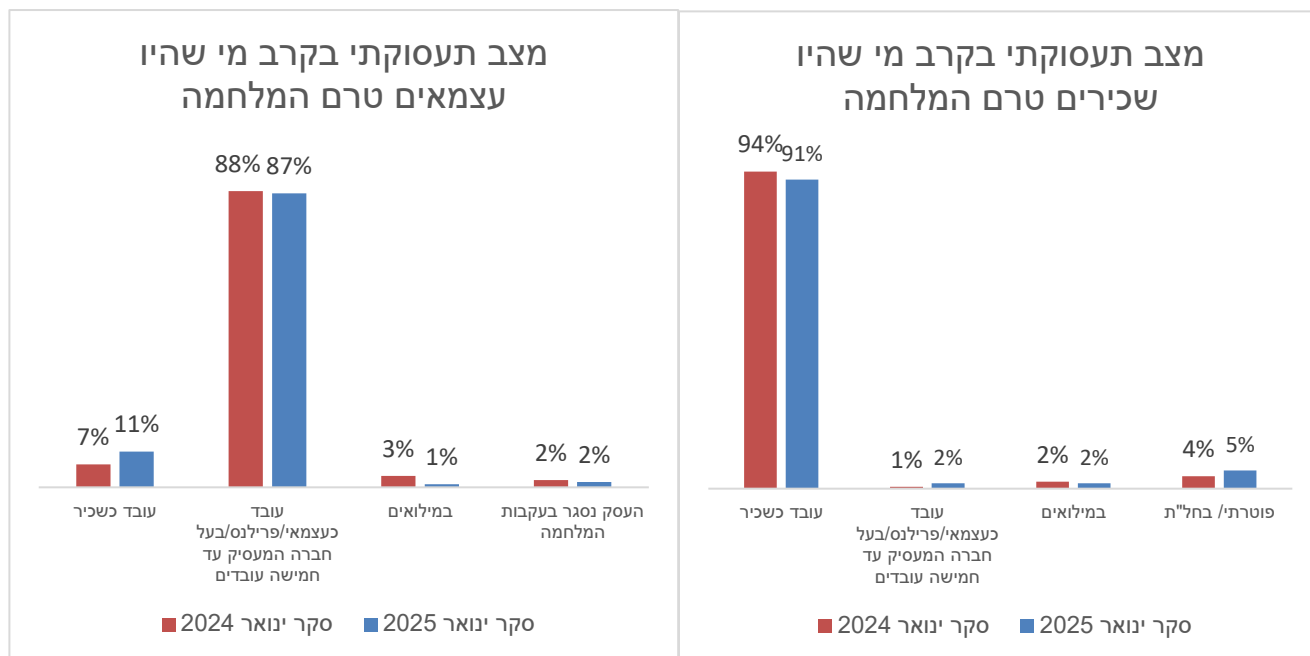
תמונה דומה עולה בהתייחס לעצמאים. מרבית העצמאים שעבדו טרם פרוץ המלחמה (87% מהם), עובדים כעצמאים גם כיום, כ-11% מהם שינו מעמד מעצמאים לשכירים, כאחוז בשירות מילואים וכאחוז נוסף מהעצמאים דיווח שהעסק שלהם נסגר. בהשוואה לסקר הקודם, שנערך בינואר 2024, נראה כי הסטטוס התעסוקתי של רוב מכריע של המשיבים נותר דומה.

תרשים 1. מצבם התעסוקתי הנוכחי של מי שעבדו טרם המלחמה, סקר ינואר 2025

¹ נזכיר כי טעות הדגימה המרבית בסקר עומדת על $\pm 2.79\%$ לפיכך יש להיזהר מלהסיק מסקנות ממצאים אלו באשר לשיעור העובדים שנמצאים במילואים. זאת סוגייה חשובה, אך היא אינה חלק ממטרות סקר זה.

תרשים 2. מצבם התעסוקתי הנוכחי של מי שעבדו טרם המלחמה, השוואה לסקר קודם

2. היקף המשרה של השכירים והעצמאים שהיו מועסקים טרם המלחמה

כרבע מהמועסקים נפגעו בהיקף משרתם/ההיקף פעילותם העסקית בעקבות המלחמה. הירידה הממוצעת בקרבם (בהיקף המשרה/הפעילות העסקית) עמדה על 46%. כ-69% נשארו לעבוד באותו היקף או שהיקף פעילותם העסקית נותר זהה. לבסוף, רק 6% מהמועסקים עלו בהיקף משרתם או היקף פעילותם העסקית.

תרשים 3. השפעת המלחמה על היקף המשרה/הפעילות העסקית של המועסקים טרם המלחמה

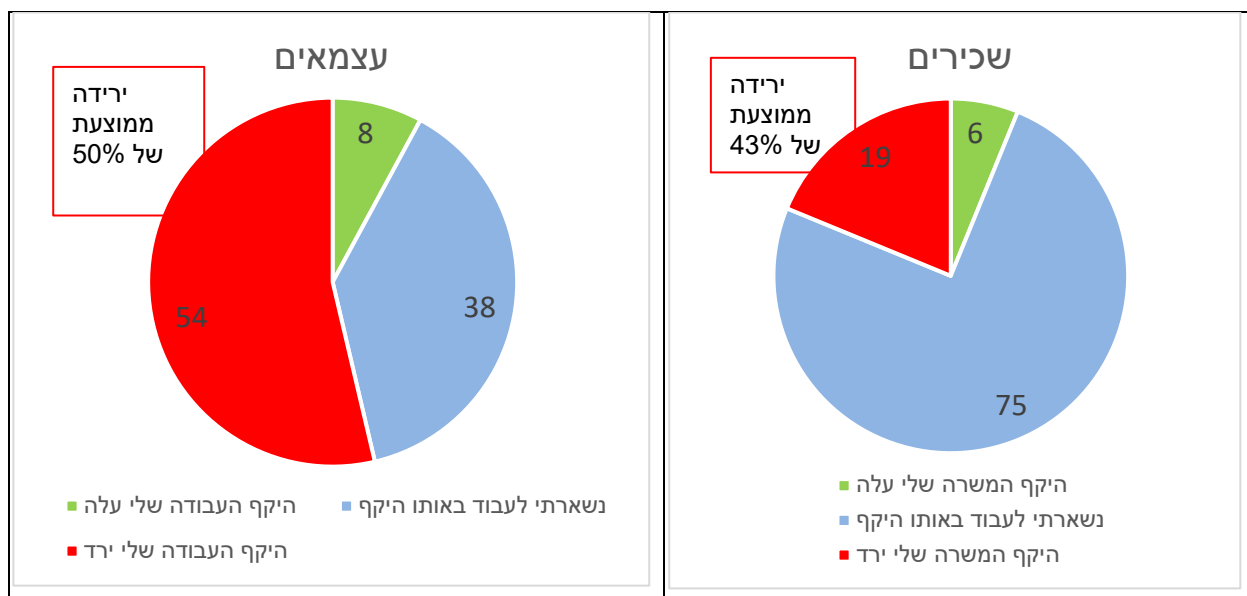

מהסקר עולה כי השפעת המלחמה על העצמאים חמורה הרבה יותר מהשפעתה על השכירים.² 54% מהמשיבים העצמאים דיווחו כי היקף הפעילות העסקית שלהם ירד בגלל המלחמה, לעומת 19% בלבד בקרב השכירים העובדים (עבור שכירים מדובר על היקף המשרה). 75% מהשכירים מדווחים כי היקף המשרה שלהם לא נפגע בעקבות המלחמה (נשאר באותו היקף), לעומת רק 38% מהעצמאים שדיווחו שלא חל שינוי בהיקף הפעילות שלהם בעקבות המלחמה. רק 6% מהשכירים מדווחים כי הייתה עלייה בהיקף המשרה שלהם יחסית למצב לפני המלחמה, בדומה ל-8% מהעצמאים שדיווחו כך. בנוסף, הסקר העלה אינדיקציות לכך שבמחוז הצפון, אשר נפגע בצורה משמעותית מהמלחמה, אוכלוסיית העצמאים נפגעה בצורה משמעותית יותר מאשר אוכלוסיית השכירים מבחינת היקף המשרה/היקף הפעילות העסקית. נציין כי הכנסת משקי הבית של העצמאים נפגעה יותר מהשכירים בכל הארץ, אולם באזור הצפון הפגיעה בעצמאים הייתה בולטת עוד יותר מהממוצע הארצי.

באשר לעוצמת הירידה בהיקף המשרה עבור שכירים ובהיקף הפעילות העסקית עבור עצמאים, השכירים שנפגעו מדווחים על ירידה של כ-43% בהיקף המשרה שלהם, בעוד העצמאים מדווחים על ירידה של 50% בהיקף הפעילות העסקית שלהם בעקבות המלחמה.

העובדה שכשנה ושלושה חודשים מפרוץ המלחמה 54% מהעצמאים מדווחים על ירידה בפעילות העסקית בשל המלחמה ועל עוצמת ירידה של כ-50% מעידה על כך שלמעלה ממחצית מהעצמאים טרם התאוששו מהשפעות המלחמה על הפעילות העסקית שלהם ועל הכנסתם.

תרשים 4. השפעת המלחמה על היקף המשרה של המועסקים טרום המלחמה

מהסקר עולה כי הקבוצה שהיקף עבודתה נכון להיום (שנה ושלושה חודשים מפרוץ המלחמה) נפגע באופן המשמעותי ביותר מקרב השכירים היא האוכלוסייה הערבית: 37% מהשכירים הערבים דיווחו על ירידה בהיקף המשרה שלהם, לעומת 8% בקרב החרדים ו-15% בקרב האוכלוסייה היהודית שאינה חרדית. גם עוצמת הירידה

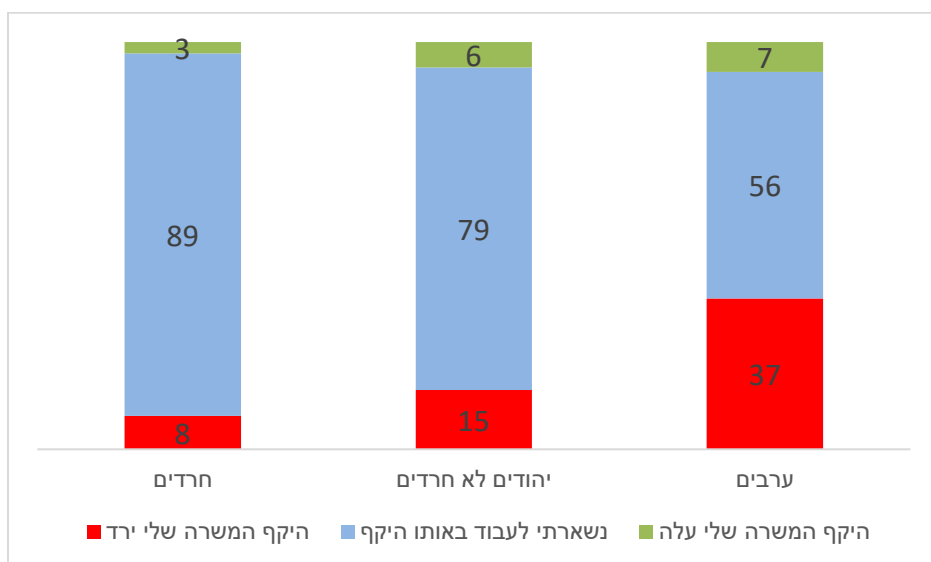
² עצמאים בסקר הם מי שעבדו לפני המלחמה ולא הצהירו בסקר ינואר '25 כי סגרו את העסק או יצאו למילואים, ושכירים בסקר הם מי שעבדו לפני המלחמה ולא הצהירו בסקר ינואר '25 כי יצאו למילואים, חל"ת, פוטרו או התפטרו.

בהיקף המשרה של הערבים השכירים בסקר בולטת לרעה: ירידה ממוצעת של 52% בהיקף המשרה. בעוד היהודים הלא-חרדים דווח על ירידה ממוצעת של 37%, והחרדים השכירים רשמו ירידה ממוצעת של 31%.

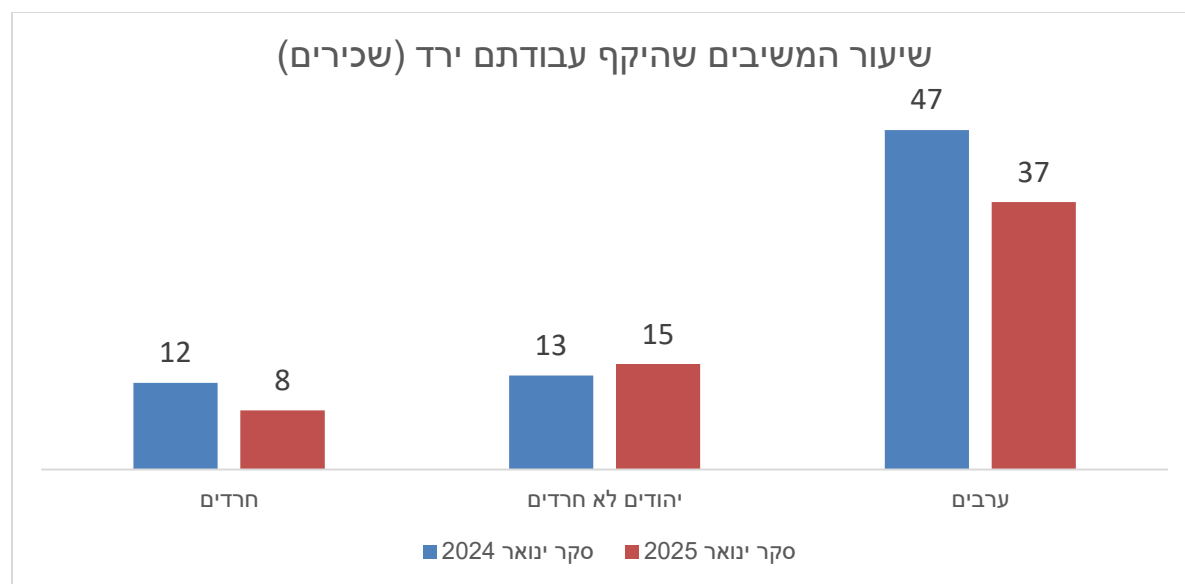
הפגיעה הבולטת בהיקף המשרה של השכירים הערבים בעקבות המלחמה מחייבת התייחסות מעמיקה. יש מקום לבחון לעומק את הסיבות לכך ולהבין אם בעקבות אירועי 7 באוקטובר יש חשש בקרב מעסיקים להעסיק עובדים ערבים, או שמע מדובר בלחץ מצד העובדים היהודים לצמצם את היקף ההעסקה של האוכלוסייה הערבית או סיבה אחרת. יש חשיבות רבה לשמר את שילובה של האוכלוסייה הערבית בשוק העבודה הישראלי, ולכן יש מקום להתעמק ולבחון תופעה זו.

בהשוואה לסקר ינואר 2024, שנערך חודשים ספורים לאחר פרוץ המלחמה, נראה כי מצבם של הערבים והחרדים כיום חמור פחות: שיעור הערבים המדווחים על ירידה בהיקף המשרה עומד כיום על 37%, לעומת 47% בסקר ינואר 2024, ושיעור החרדים המדווחים על ירידה בהיקף המשרה עומד, כאמור, על 8% נכון להיום, לעומת 12% לפני שנה.

תרשים 5. השפעת המלחמה על היקף המשרה של השכירים שעבדו טרום המלחמה, לפי קבוצות אוכלוסייה

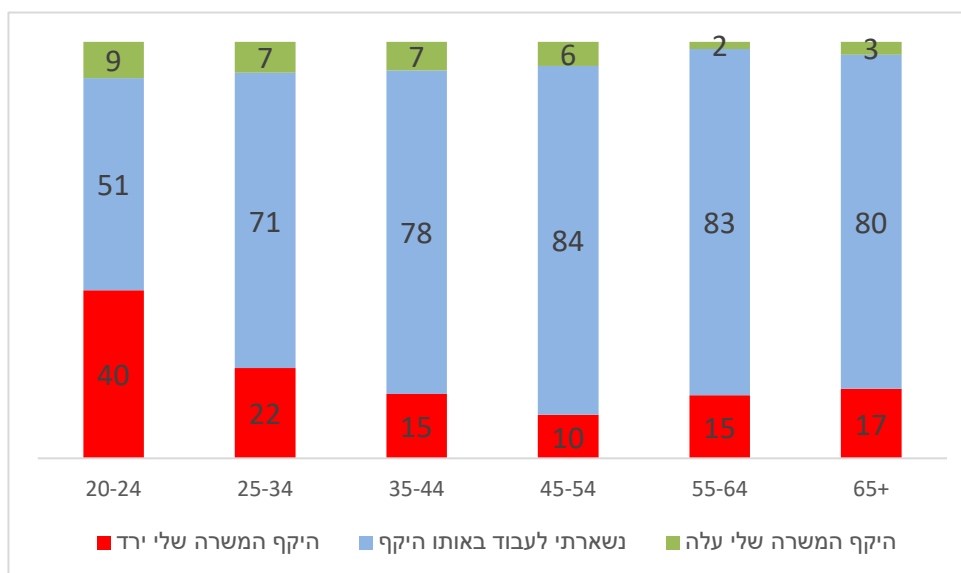

תרשים 6. שיעור השכירים שהיקף משרתם ירד בעקבות המלחמה, לפי קבוצות, השוואה לסקר קודם

שיעור הצעירים (גילאי 20–24) שמדווחים שהיקף משרתם ירד בהשוואה למצב טרם המלחמה הוא הגבוה ביותר (40%) מבין שאר קבוצות הגיל. למעשה נמצא קשר הפוך בין הגיל לשיעור המדווחים על פגיעה – שיעור המדווחים על פגיעה באחוזי המשרה בעקבות המלחמה הולך ויורד עם על עלייה בגיל: מ-40% בקרב הצעירים ביותר, ל-22% בקרב בני 25–34, 15% בקרב בני 35–44 ו-10% בגילים 45–54, שהיו קבוצת הגיל עם השיעור הנמוך ביותר של משיבים שצינו שספגו ירידה בשיעורי המשרה שלהם בעקבות המלחמה.

תרשים 7. השפעת המלחמה על היקף המשרה של השכירים שעבדו טרום המלחמה, לפי גיל

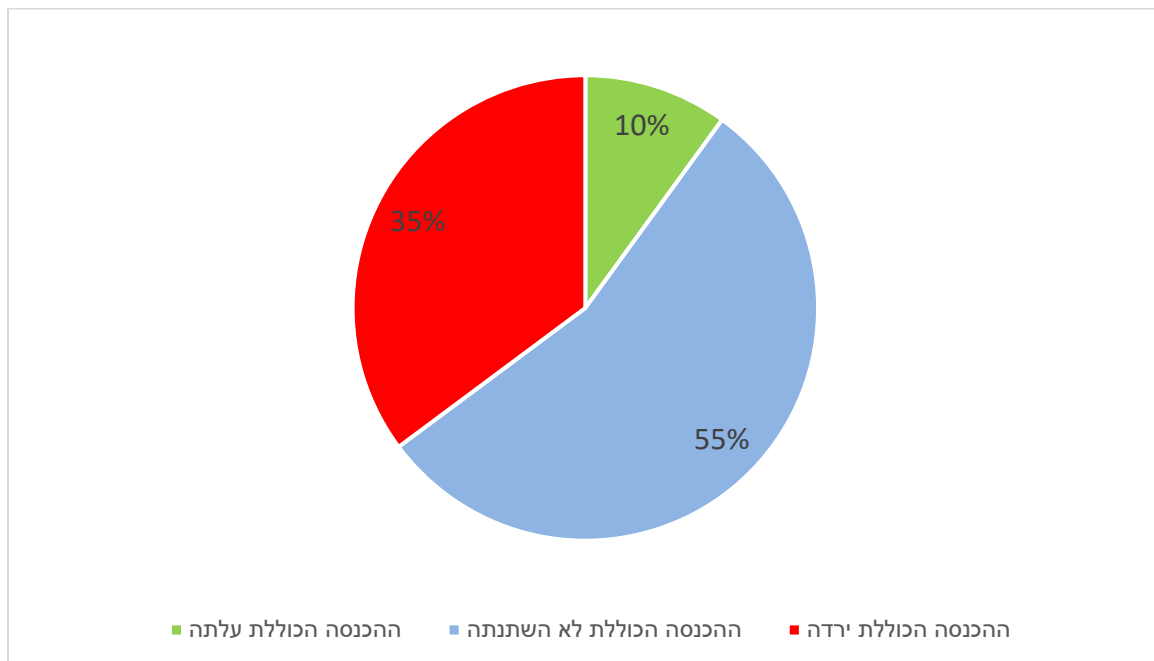
אפשר להניח שהשיעור הגבוה יחסית של הצעירים שעדיין, שנה ושלושה חודשים מפרוץ המלחמה, מדווחים על פגיעה בהיקפי המשרה נובעת בעיקר ממשקלם הגדול יחסית בענפים שנפגעו, כגון ענפי התיירות, הבילוי והפנאי, וכן בעבודות זמניות שהן הראשונות להיות מצומצמות בתקופות משבר ואי-ודאות. כמו כן, לא ניתן לשלול שישנו גם קשר בין היותם במילואים באחוזים גבוהים יותר בהשוואה לקבוצות הגיל האחרות.

3. הכנסות משק בית

36% מהמשיבים לסקר דיווחו כי הכנסת משק הבית שלהם נכון למועד המענה לסקר³ נמוכה בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה, שיעור דומה (39%) דיווח על כך בסקר הקודם שנערך, כאמור, בינואר 2024. משמעות הדבר שרוב משקי הבית שספגו פגיעה בהכנסתם בעקבות המלחמה, לא הצליחו לשפר חזרה את מצבם עד היום.

בדומה לסקר מלפני שנה, גם בסקר הנוכחי דיווחו מעט מעל מחצית המשיבים (55% מהם) כי הכנסת משק הבית שלהם נותרה ללא שינוי, וכ-10% דיווחו על עלייה בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה.

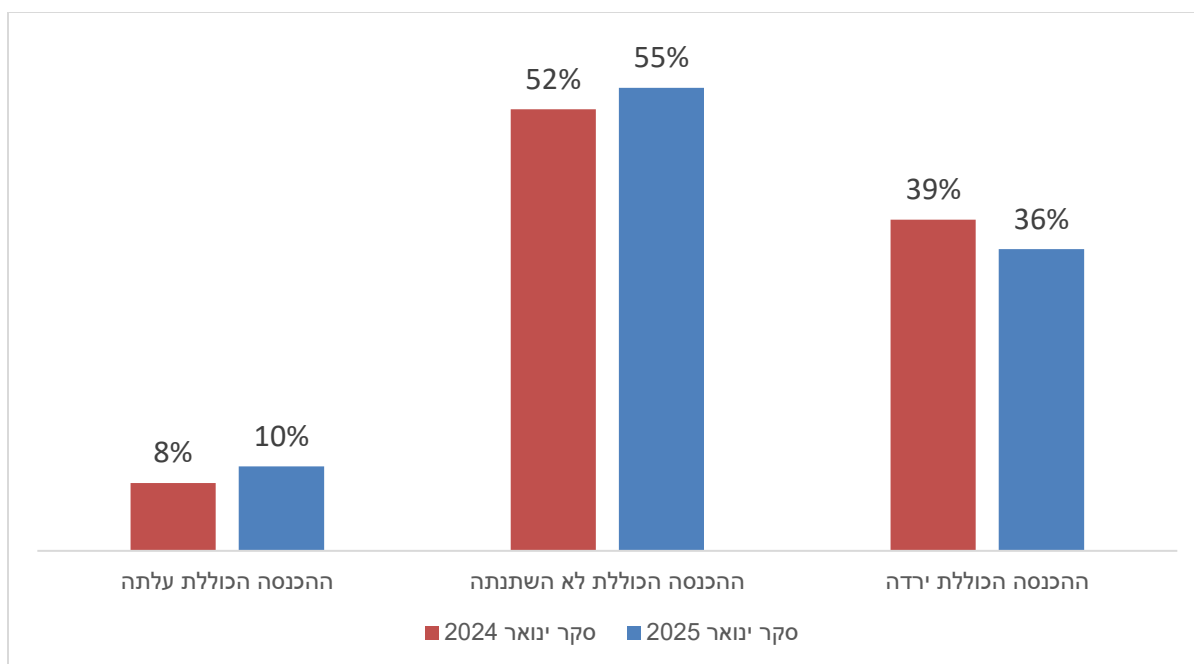
תרשים 8. הכנסות משק הבית של המועסקים (שכירים ועצמאים) בהשוואה לרמתן טרום המלחמה

תרשים 9. הכנסות משק הבית של המועסקים⁴ בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, השוואה לסקר קודם

³ כאמור, המשיבים נשאלו על הכנסתם בחודש נובמבר 2024 לעומת הכנסתם בנובמבר 2022.

⁴ שעבדו טרם המלחמה.

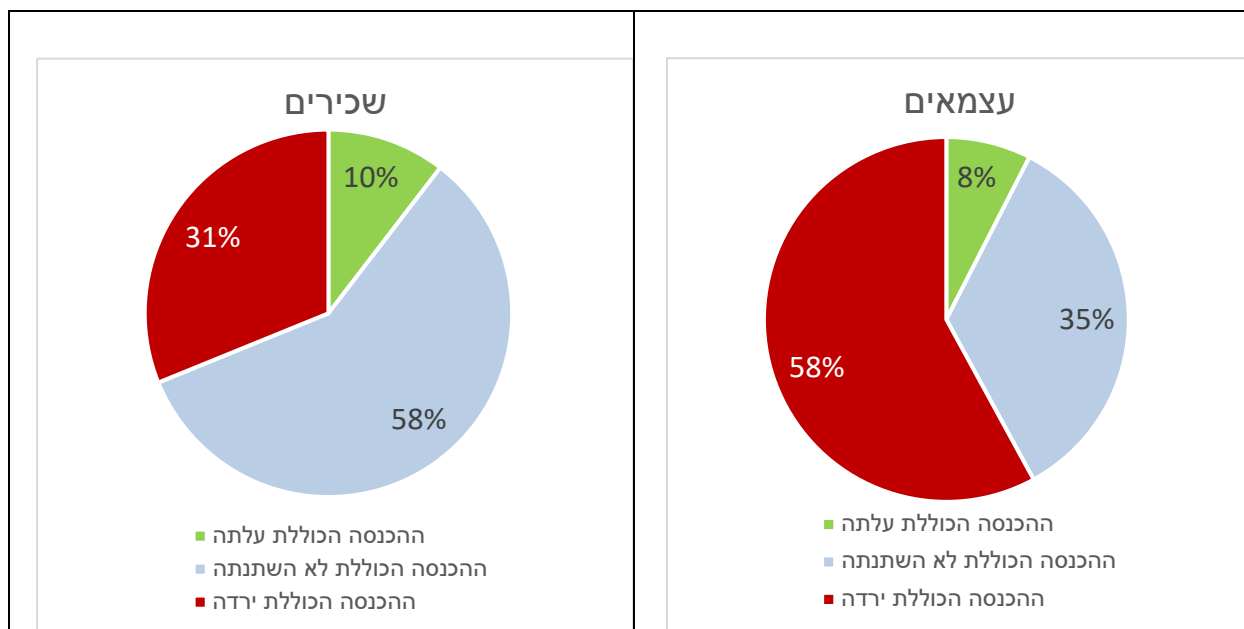

הסקר חושף את הפער הבולט בין מצבם של העצמאים למצב השכירים, נכון לשנה + מאז פרוץ המלחמה. בעוד רוב העצמאים בסקר (58% מהם) דיווחו כי הכנסת משק הבית שלהם⁵ נמוכה בהשוואה לרמתה טרום המלחמה, רק 31% מהשכירים דיווחו על ירידה בהכנסת משק הבית. לעומת העצמאים, רוב השכירים (58% מהם) השיבו כי הכנסת משק הבית שלהם נותרה ללא שינוי בהשוואה למצב טרום המלחמה, ורק 35% מהעצמאים דיווחו על כך.

שיעור המדווחים על עלייה בהכנסות לעומת המצב טרום המלחמה נותר נמוך בשתי הקבוצות: 10% בקרב השכירים ו-8% בקרב העצמאים.

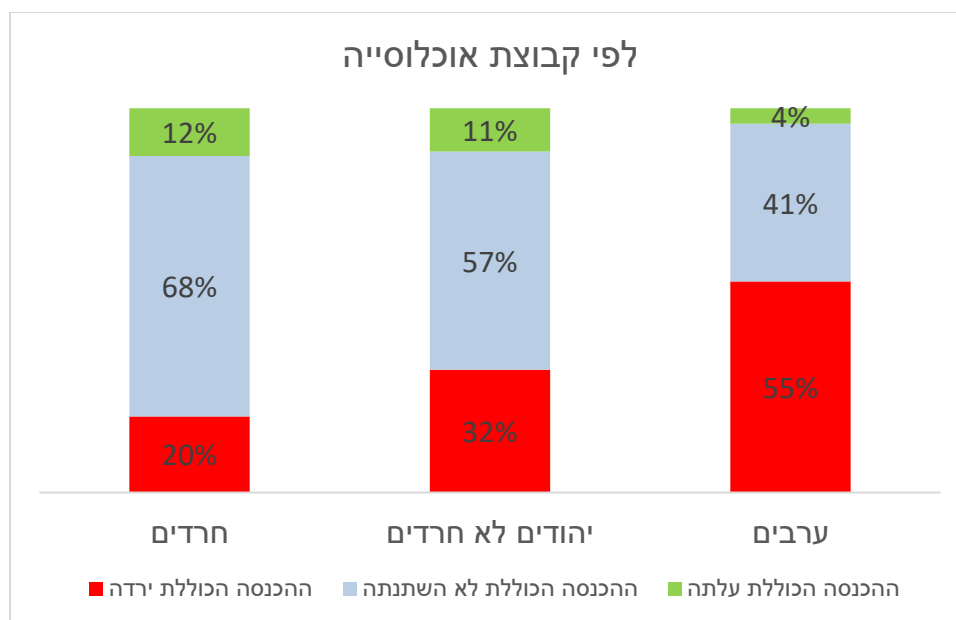
תרשים 10. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה

⁵ כאמור, המשיבים נשאלו על הכנסתם בחודש נובמבר 2024 לעומת הכנסתם בנובמבר 2022.

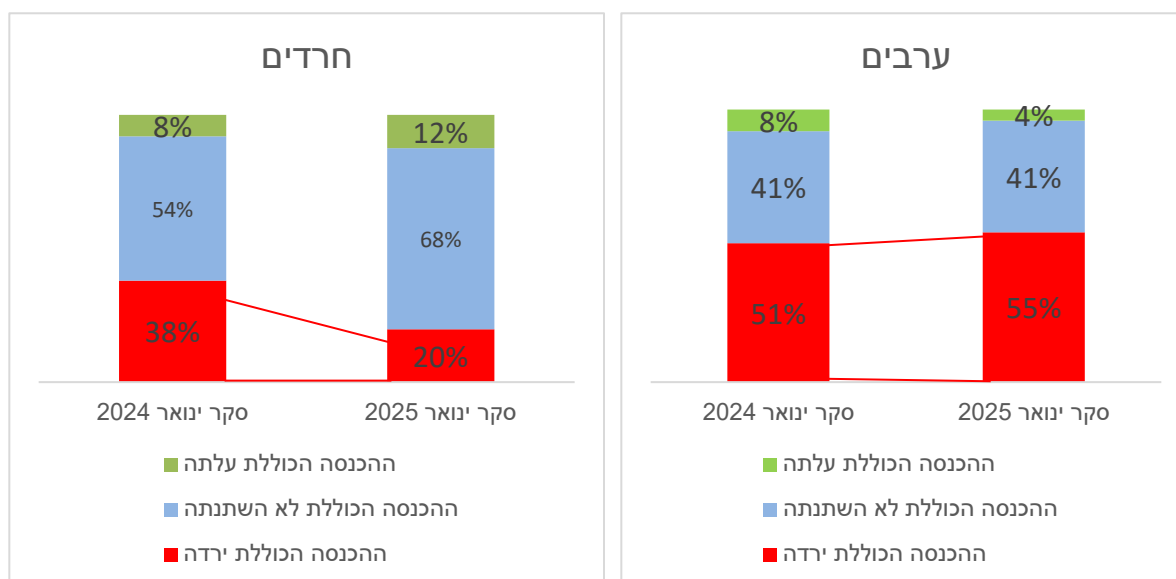
שיעור בולט (55%) בקרב הערבים מדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית שלהם בהשוואה לרמתה טרום המלחמה, לעומת 32% בקרב היהודים הלא-חרדים ו-20% בקרב החרדים. למעשה, רוב החרדים (68% מהם) ומעל מחצית מהיהודים הלא-חרדים (57% מהם) רשמו שלא חל שינוי בהכנסת משק הבית שלהם בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה, ועוד כ-11% נוספים אף רשמו עלייה. לעומתם, רק 41% בקרב המשיבים הערבים לא חוו שינוי בהכנסת משק הבית שלהם בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה, וכ-4% בלבד רשמו גידול. כך, בעוד 80% מהמשיבים החרדים ו-68% מהמשיבים היהודים שאינם חרדים לא ספגו ירידה בהכנסת משק הבית, הרי שפחות ממחצית המשיבים הערבים (45% מהם) דיווחו שלא ספגו ירידה בהכנסת משק הבית בהשוואה למצב טרום המלחמה.

תרשים 11. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, לפי קבוצות אוכלוסייה

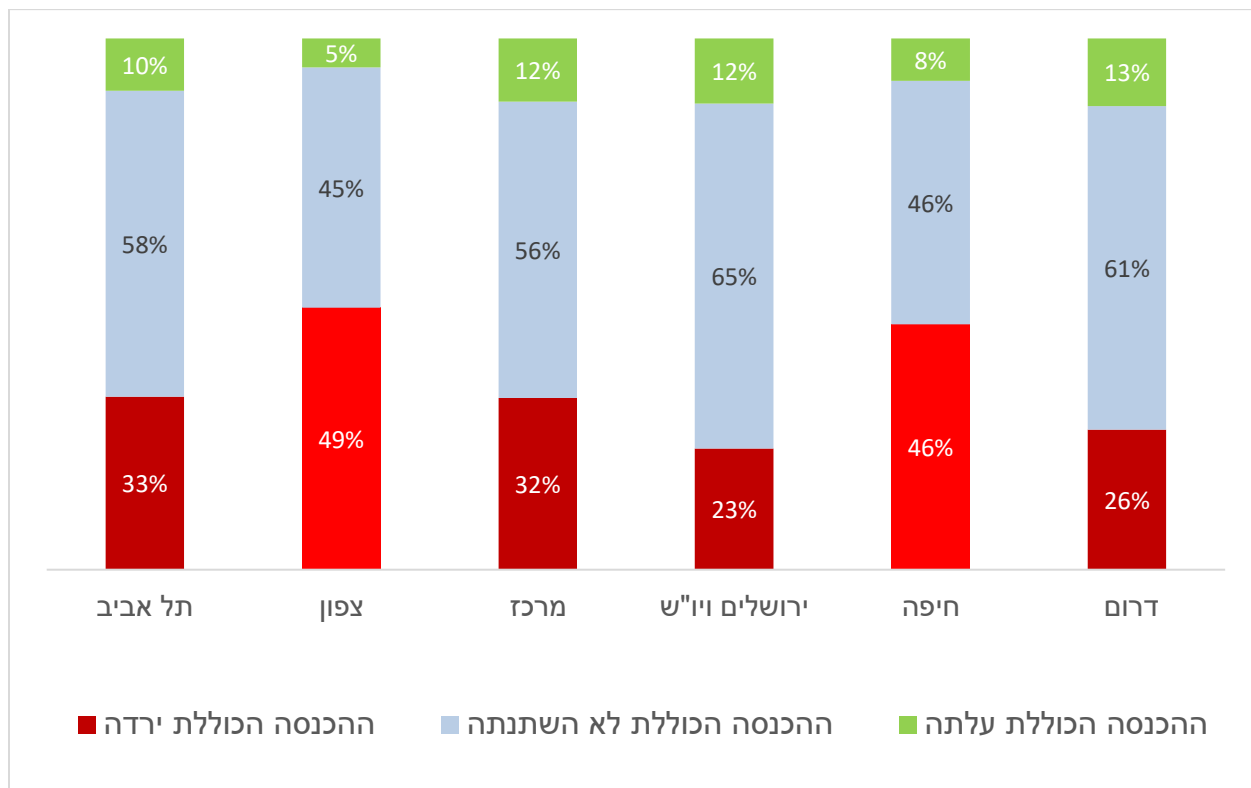
בהשוואה לסקר ינואר 2024, שכאמור נערך חודשים ספורים לאחר פרוץ המלחמה, ניכר שיפור במצבם של משקי הבית החרדיים – שיעור המדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית בהשוואה למצב טרום המלחמה ירד מ-38% שדיווחו כך בסקר ינואר 2024 ל-20% בסקר הנוכחי (ינואר 2025). מנגד, חלה הרעה במצבם של משקי הבית הערביים, כאשר אחוז המדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית עלה מ-51% בסקר ינואר 2024 ל-55% בסקר הנוכחי.

תרשים 12. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, השוואה לסקר קודם

בבחינה לפי מחוזות מגורים עולה כי במחוזות הצפון וחיפה קרוב למחצית מהמשיבים דיווחו כי הכנסת משק הבית ירדה (49%-ו-46% בהתאמה לעומת 35% במוצע המדגם). המחוזות בהם השיעור הנמוך ביותר מבין המשיבים דיווחו על ירידה בהכנסות משק הבית הם מחוז ירושלים ויו"ש ומחוז מרכז (23%-ו-26% בהתאמה).

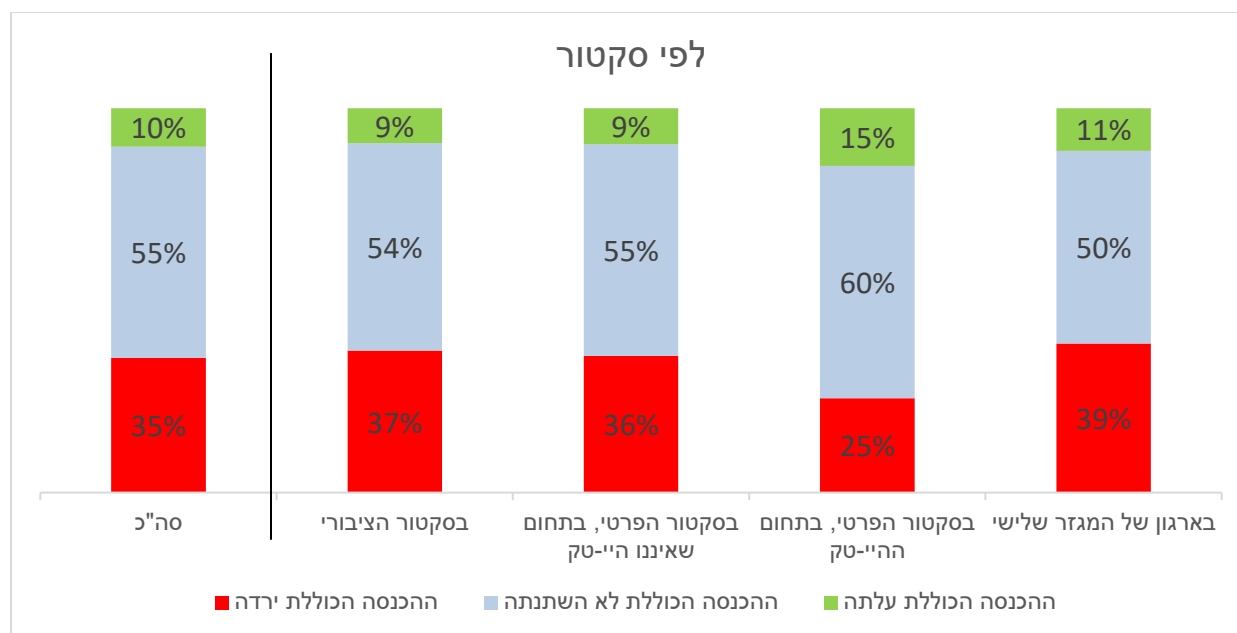
תרשים 13. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, לפי מחוז מגורים⁶

שיעור גבוה יחסית (39%) מבין המשיבים העובדים במגזר השלישי דיווחו על ירידה בהכנסת משק הבית שלהם בעקבות המלחמה. נתון זה מחייב תשומת לב מיוחדת, בהינתן שארגוני המגזר השלישי לקחו חלק לא מבוטל בנטל הסיוע לאוכלוסיות שנפגעו ב-7 באוקטובר ולאוכלוסיית המפונים מהצפון ומהדרום. לעומת זאת, שיעור נמוך יחסית של עובדים בתחום ההיי-טק דיווחו על ירידה בהכנסתם בעקבות המלחמה, ושיעור גבוה יחסית מהם (15%) אף מדווחים על עלייה בהכנסת משק הבית. הממצאים מדגישים את ההשפעות הדיפרנציאליות של המלחמה על האוכלוסיות והתחומים השונים במשק, ומעלים חשש שהמלחמה חידדה את הפערים בין שכבות האוכלוסייה בחברה הישראלית.

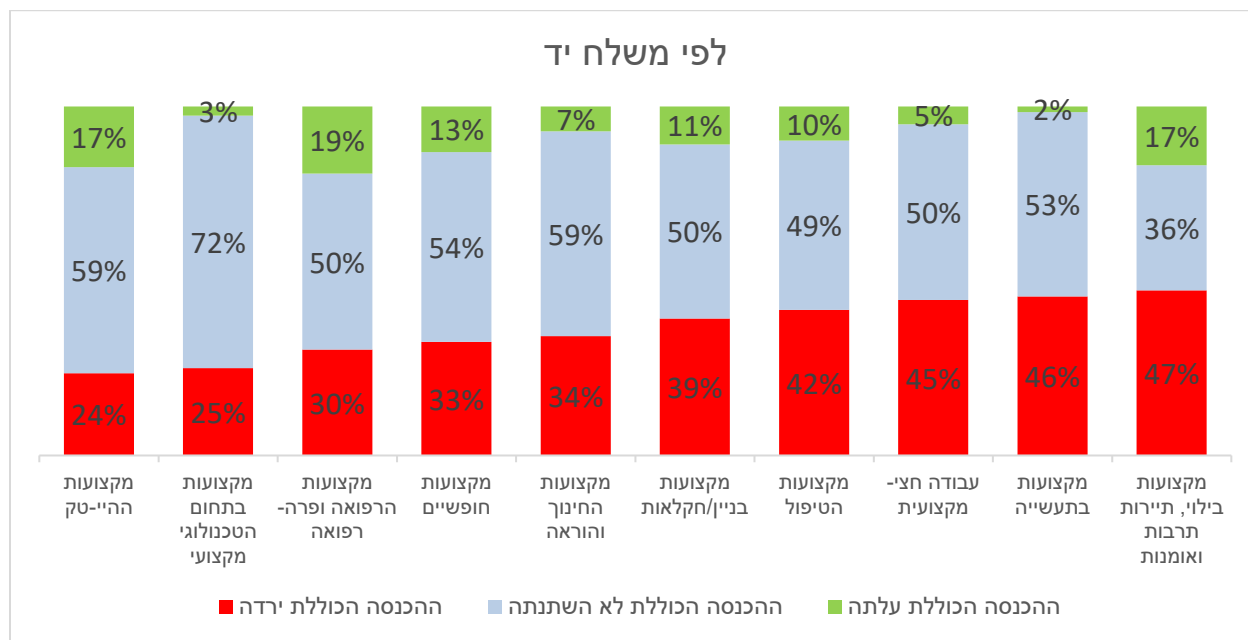
תרשים 14. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, בחלוקה למגזרים

⁶ במחוז צפון 244 משיבים, במחוז דרום 164.

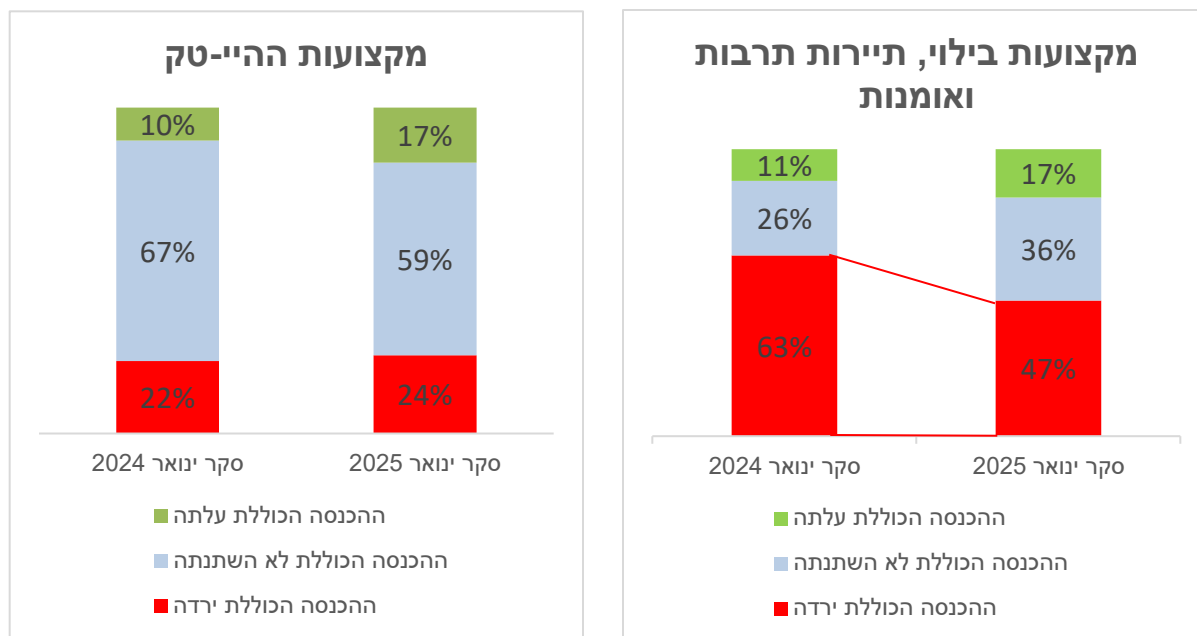
בפילוח לפי משלחי יד בולט השיעור הגבוה במיוחד (מעל 40%) שדיווחו על ירידה בהכנסת משק הבית במקצועות הבילוי, התרבות התיירות והאומנות, מקצועות התעשייה, מקצועות העבודה החצי-מקצועית ומקצועות הטיפול. לעומת זאת, במקצועות ההיי-טק והטכנולוגיה המקצועית ניכרת יציבות יחסית – רוב העובדים דיווחו כי הכנסותיהם לא השתנו, ומעטים יחסית חוו ירידה (25% או פחות).

תרשים 15. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, לפי משלח יד

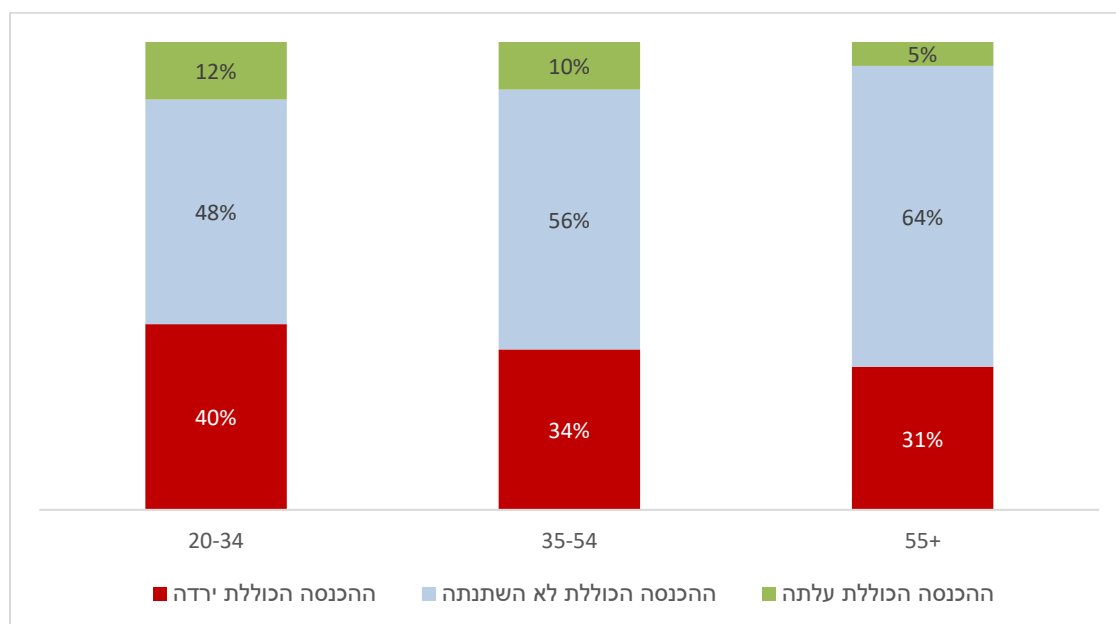
בהשוואה לדיווחים מלפני כשנה (בסקר ינואר 2024), מתקבלת תמונה של שיפור בתחומים מסוימים – גידול בשיעור המדווחים על עלייה בהכנסות משק הבית שלהם, לדוגמה במקצועות הרפואה והפרה-רפואה, ובמקצועות ההיי-טק שם אחוזים לא מבוטלים דיווחו על שיפור במצבם הכלכלי (מ-10% בסקר ינואר 2024 ל-17% בסקר הנוכחי). גם במקצועות הבילוי והתיירות נראית התאוששות משמעותית בהשוואה לסקר קודם – שיעור המדווחים על ירידה בהכנסות משק הבית ירד במהלך השנה החולפת מ-63% בסקר ינואר 2024 ל-47% בסקר הנוכחי. עם זאת, שיעור המדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית של העובדים במקצועות הבילוי והתיירות נותר גבוה בהרבה בהשוואה לעובדים בענפי משק אחרים שנבחנו.

תרשים 16. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, לפי משלחי יד

בחלוקה לפי קבוצות גיל נראה כי קבוצת הגיל הצעירה (20-34) נפגעה בצורה קשה יותר כאשר 40% מהמשיבים בקבוצה זו דיווחו כי הכנסת משק הבית שלהם ירדה, זאת בניגוד לקבוצת המשיבים מעל גיל 55 בה שיעור זה עמד על 31% בלבד.

תרשים 17. הכנסות משק הבית של המועסקים בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, לפי קבוצות גיל

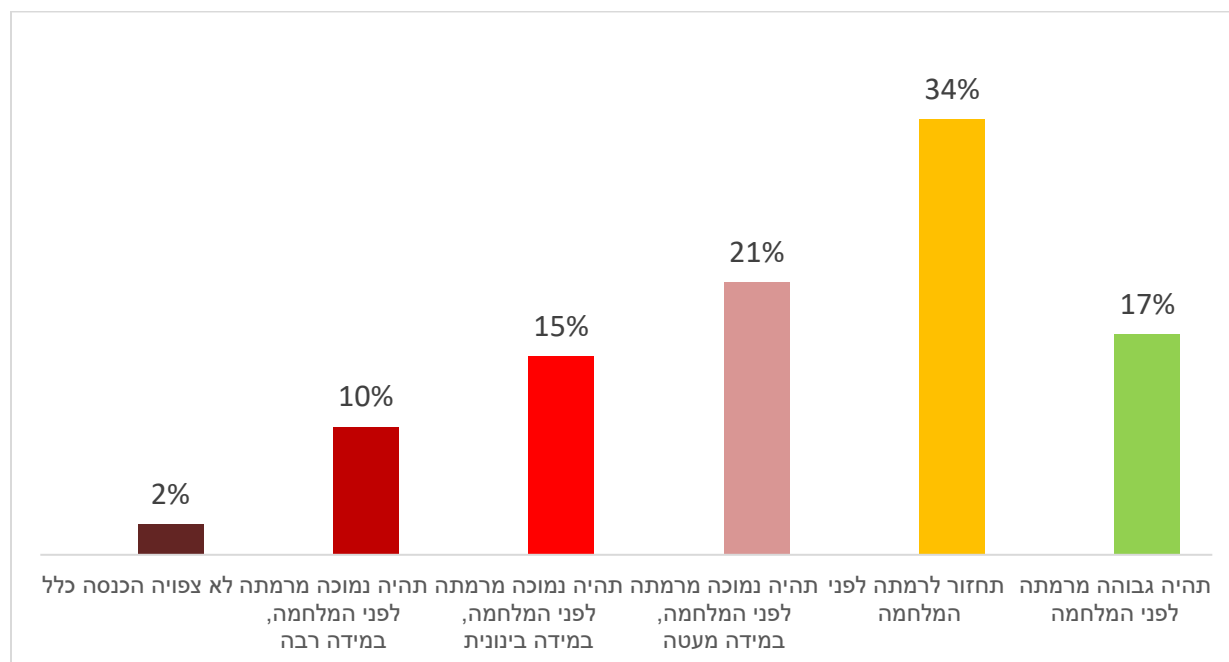

הערכות צופות פני עתיד

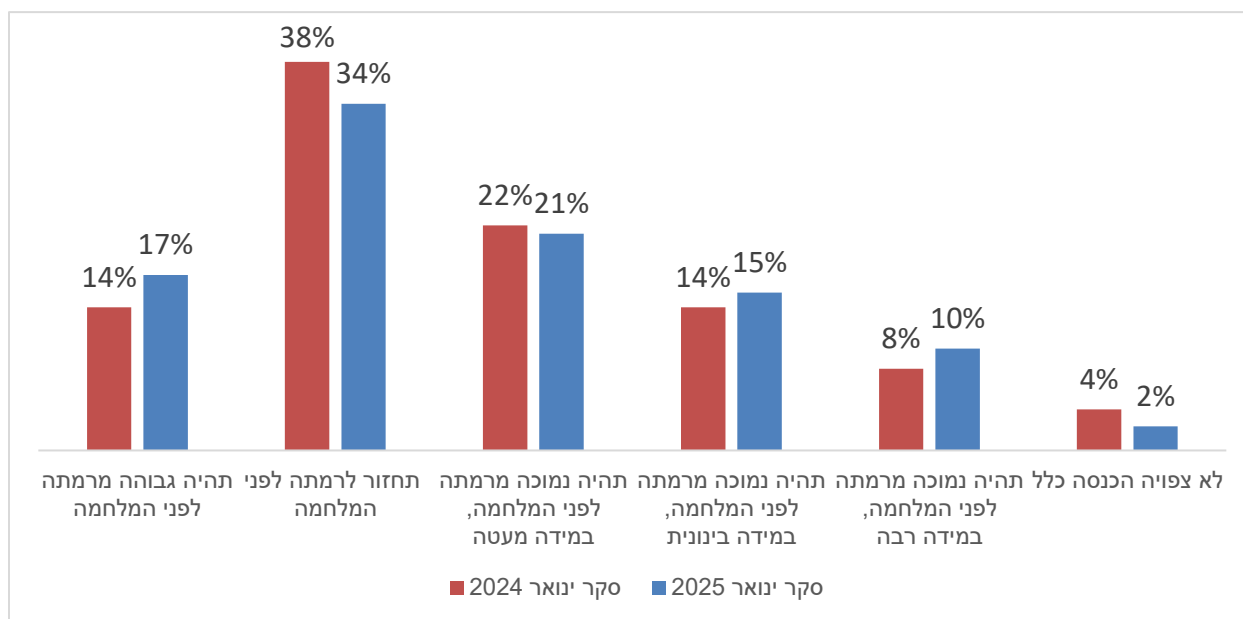
כשהתבקשו המשיבים לתת הערכה לצפוי בחודשיים הקרובים: ינואר-פברואר 2025, צפו כמחציתם (51%) כי הכנסת משק הבית שלהם תחזור לרמתה טרם המלחמה או תעלה עליה, והמחצית השנייה (49%) צפו כי הכנסת משק הבית תישאר נמוכה בהשוואה לרמה טרם המלחמה. מבין מי שצפו פגיעה מתמשכת בהכנסת משק הבית, 21% העריכו שהכנסת משק הבית שלהם תהיה נמוכה במידה מועטה, 15% נוספים צפו ירידה בעוצמה בינונית, 10% צופים ירידה משמעותית ו-2% צופים כי גם בחודשיים הקרובים לא תהיה למשק הבית שלהם הכנסה כלל.

נזכיר שהשאלון הופץ לשטח באמצע דצמבר 2024 עד תחילת ינואר 2025, לאחר הסכם הפסקת האש בצפון אך טרם גיבוש עסקת החטופים הנוכחית, הכוללת גם התחייבות לסיום המלחמה. סביר להניח שמגמות אלו משפיעות על מצב הרוח וגם על מידת האופטימיות במבט צופה פני עתיד.

תרשים 18. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה טרם המלחמה (ינואר-פברואר 2023)?

תרשים 19. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה לפני המלחמה (ינואר-פברואר 2023)?⁷

במהלך השנה שחלפה מסקר ינואר 2024 לא חל שינוי משמעותי במידת האופטימיות של המשיבים בהתייחס למצב הכנסת משק הבית שלהם – בסקר ינואר 2024 צפו כמחציתם (48%) ירידה בהכנסות בחודשיים הבאים, שיעור זהה לשיעור שנרשם בסקר הנוכחי (48%).

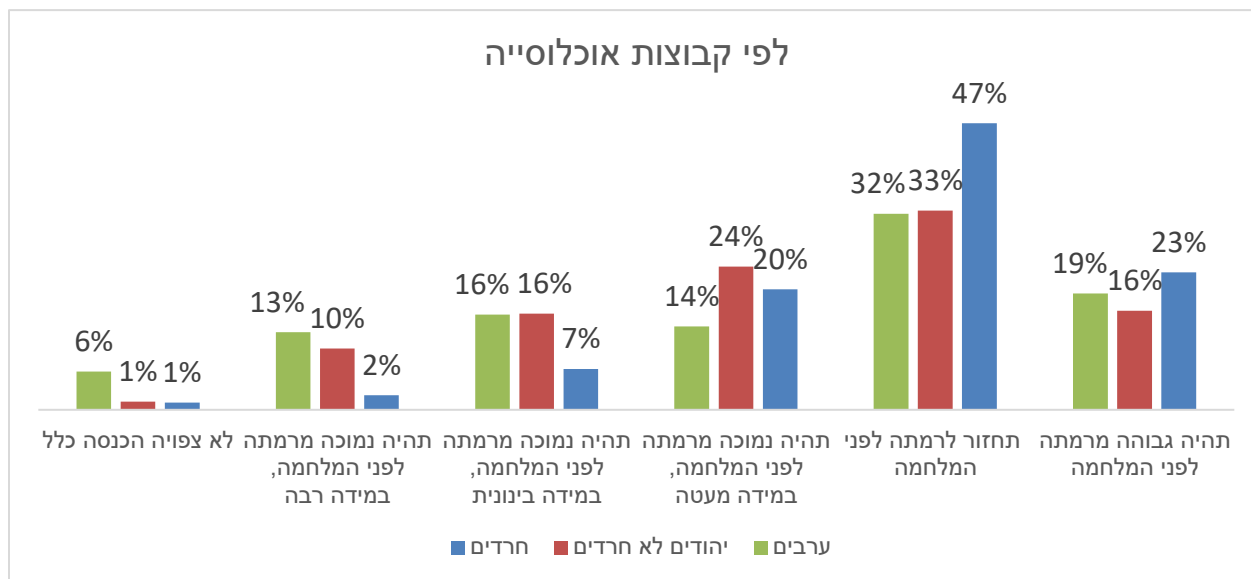
שיעור גבוה יחסית מהחרדים מעריכים שמשק הבית שלהם יחזור לרמות הכנסה קודמות או אף גבוהות יותר (70%). מנגד, בקרב יהודים לא-חרדים וערבים הנתון נמוך בהרבה (49%-ו-51% בהתאמה).

יתרה מכך, שיעור גבוה יחסית בקרב הציבור הערבי העובד צופים ירידה משמעותית בהכנסות משק הבית (13% מעריכים כך בקרב הערבים, לעומת 10% בקרב יהודים לא-חרדים ו-2% בקרב החרדים) או שמעריכים שלא תהיינה כלל הכנסות למשק הבית בחודשיים הקרובים (6% בקרב הערבים, לעומת 1% ביתר המדגם) – נתונים המעידים על פגיעה כלכלית גבוהה יותר בקרב משקי הבית הערביים בעקבות המלחמה.

באשר לתחזיות בנוגע להכנסת משק הבית בחודשיים הקרובים, לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין המשיבים השכירים לעצמאיים.

⁷ משיבי סקר ינו-24 התבקשו לתת תחזית לגבי ההכנסה בינואר-פברואר 24.

תרשים 20. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה טרם המלחמה (ינואר-פברואר 2023)? לפי קבוצות אוכלוסייה

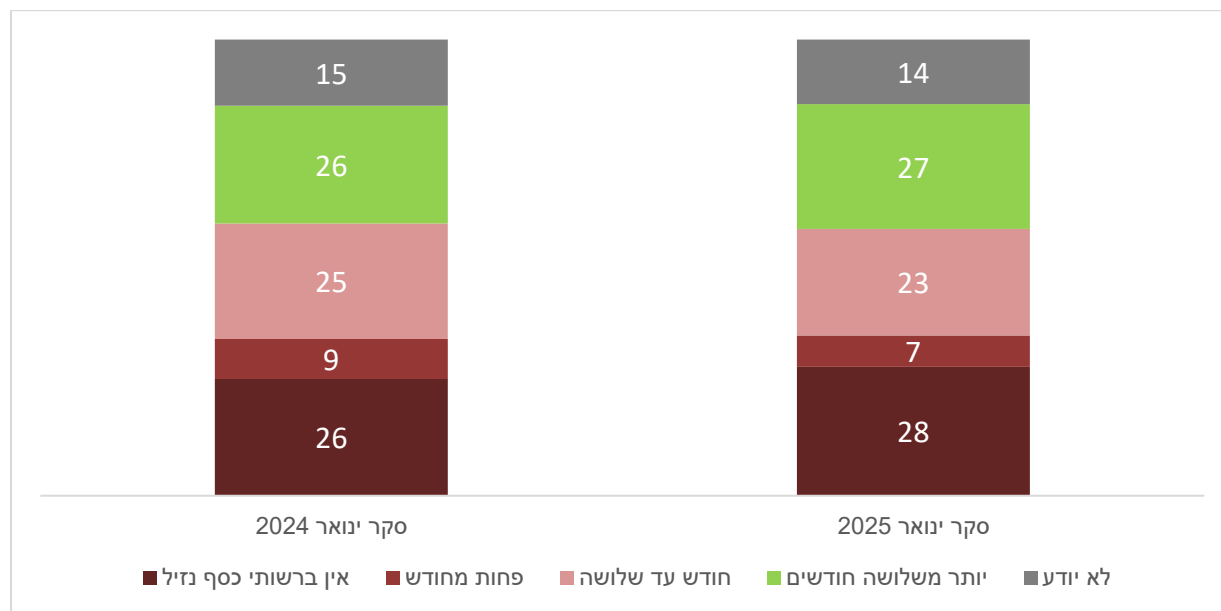
4. נזילות

מהסקר עולה כי 28% מהמשיבים מעריכים כי למשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל, ו-7% נוספים מעריכים כי הכסף שברשות משק הבית שלהם יספיק לפחות מחודש.

מנגד, כשנה ורבע מפרוץ המלחמה כמחצית מהמשיבים מעריכים שהכסף הנזיל של משק הבית שלהם יספיק ליותר מחודש, מהם כ-27% מעריכים כי הכסף הנזיל שברשות משק הבית שלהם יספיק ליותר משלושה חודשים ו-23% נוספים מעריכים שיספיק לבין חודש לשלושה חודשים.

הערכת העובדים לגבי משך הזמן שבו הכסף הנזיל של משקי הבית שלהם יספיק נותרה יציבה למדי במהלך השנה החולפת, ללא שינויים מהותיים בין סקר ינואר 2024 לסקר ינואר 2025. השוואה בין רמות הנזילות בקרב משקי בית של משיבים שכירים לאלו של משיבי בית עצמאיים לא העלתה הבדלים משמעותיים.

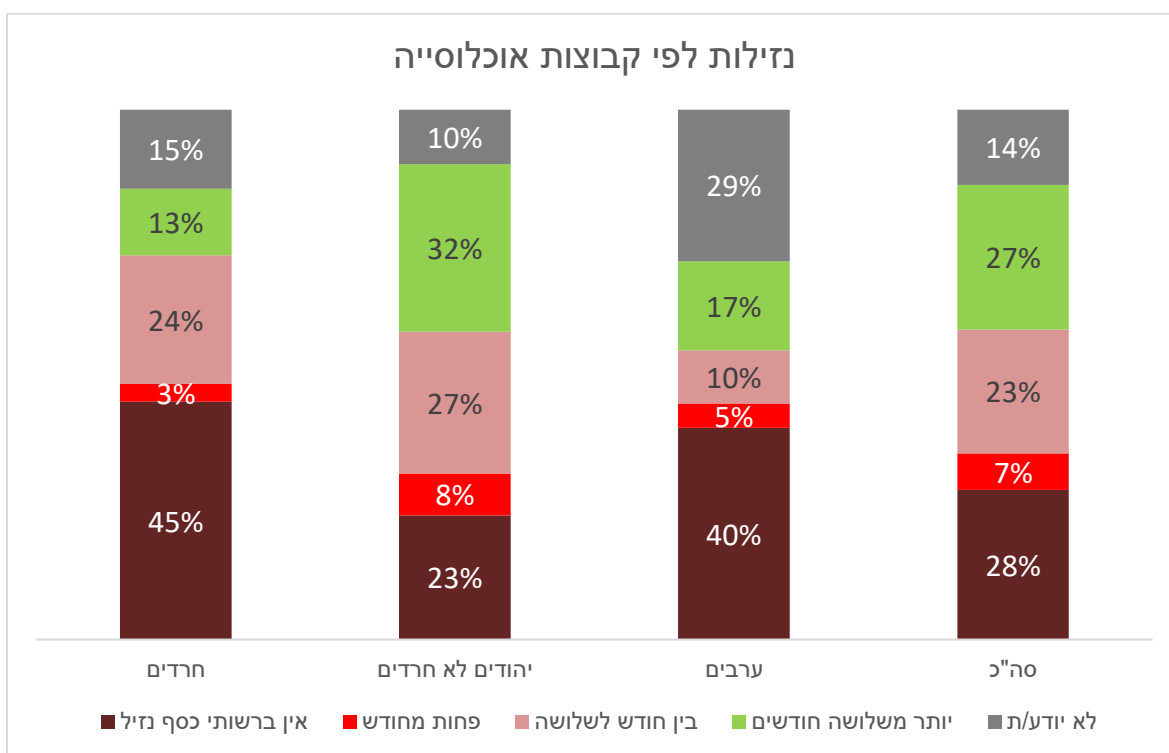
תרשים 21. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית?

שיעור גבוה במיוחד בקרב החרדים והערבים (45%-ו-40% בהתאמה) דיווחו כי אין למשק הבית שלהם כלל כסף נזיל, מה שמעיד על בעיית נזילות. לעומת זאת, בקרב היהודים שאינם חרדים רק 23% דיווחו כך. נוסף על כך, שיעור גבוה יחסית מקרב המשיבים הערבים לא ידעו להעריך את מצב הנזילות של משק הבית שלהם: 29% מהערבים לעומת 15% מהחרדים ו-10% בלבד מהיהודים שאינם חרדים. נתונים אלו מציגים תמונה מדאיגה במיוחד של רמת ודאות באשר למצב הנזילות של משקי הבית, בדגש על האוכלוסייה הערבית.

מנגד, שיעור העובדים שמעריכים כי הכסף הנזיל שברשות משקי הבית שלהם יספיק ליותר משלושה חודשים גבוה יחסית (32%) בקרב המשיבים היהודים הלא-חרדים, לעומת 17% בלבד בקרב הערבים ו-13% בקרב החרדים.

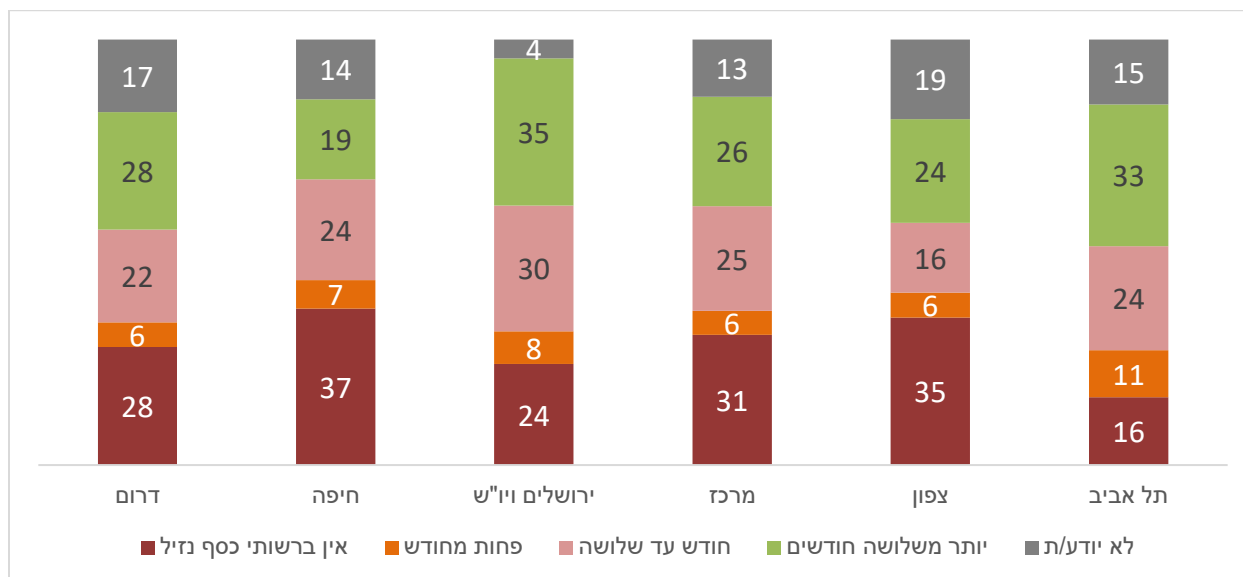
תרשים 22. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? לפי קבוצות אוכלוסייה

בחלוקה לפי מחוז מגורים (טרם המלחמה) הנתונים מצביעים על רמת נזילות נמוכה יחסית בקרב משקי הבית של העובדים שהתגוררו טרם המלחמה בצפון ובחיפה, עם שיעור גבוה במיוחד של משיבים הסבורים שלמשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל (35% בצפון, 37% בחיפה).

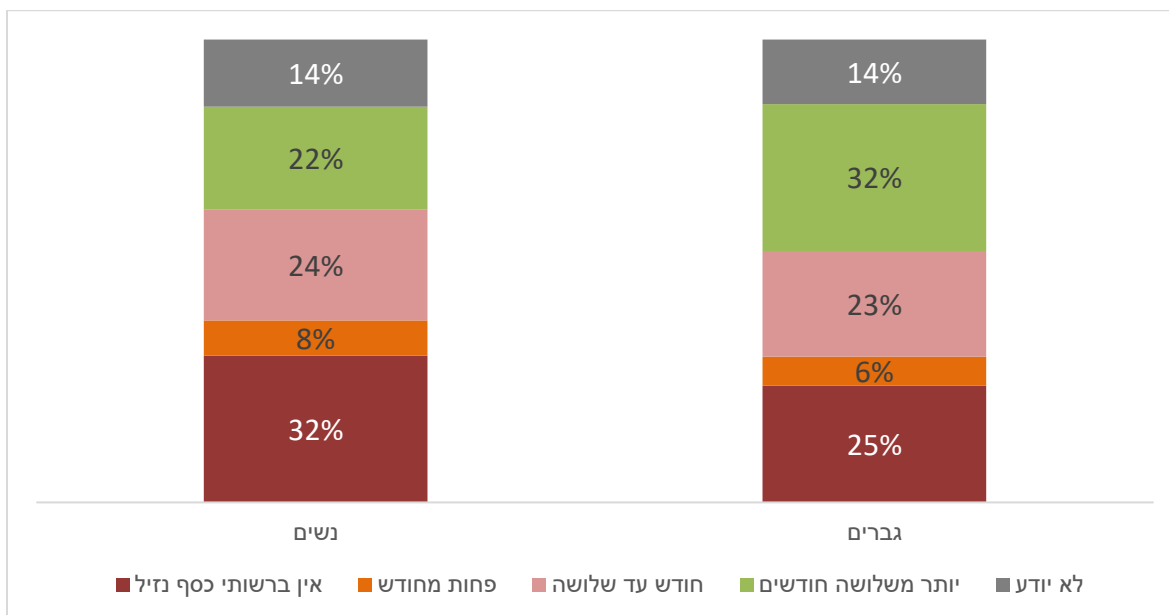
נוסף על כך, שיעור המשיבים שלא ידעו להעריך את מצב הנזילות של משק הבית שלהם היה הגבוה ביותר בצפון (19%) ובדרום (17%), מה שעשוי להעיד על חוסר הוודאות הגבוה ששורר בקרב משקי הבית באזורי הדרום והצפון. מנגד, בתל אביב רק 16% מהעובדים דיווחו כי אין למשק הבית שלהם כסף נזיל, בעוד כשליש מהם (33%) העריכו כי הכסף שלהם יספיק ליותר משלושה חודשים – נתון גבוה בהשוואה למחוזות אחרים.

תרשים 23. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? לפי מחוז מגורים

מפילוח הנתונים לפי מגדר, עולה כי הנשים העובדות מעריכות שהנזילות הפיננסית במשק הבית שלהן נמוכה יחסית להערכה של המשיבים הגברים. שיעור הנשים המעריכות כי אין למשק הבית שלהן כלל כסף נזיל עומד על 32%, לעומת 25% בלבד בקרב גברים. כך, גם שיעור הנשים שמעריכות כי הכסף הנזיל שעומד לרשות משק הבית שלהן יספיק לפחות מחודש גבוה יחסית לגברים (8% מהנשים לעומת 6% אצל גברים). מנגד, שיעור הגברים שמדווחים כי הכסף הנזיל שברשות משק הבית שלהם יספיק ליותר משלושה חודשים גבוה משמעותית – 32% בקרב גברים לעומת 22% בקרב נשים, מה שמצביע על פערים בתפיסת החוסן הכלכלי בין המגדרים. יתר הקטגוריות, כמו משך זמן של חודש עד שלושה חודשים ואי-ידיעה לגבי המצב הכלכלי, דומות יחסית בין גברים לנשים. נתונים אלו ממחישים כי הנשים תופסות את מצב הנזילות של משקי הבית שלהן כפגיע יותר בהשוואה לגברים.

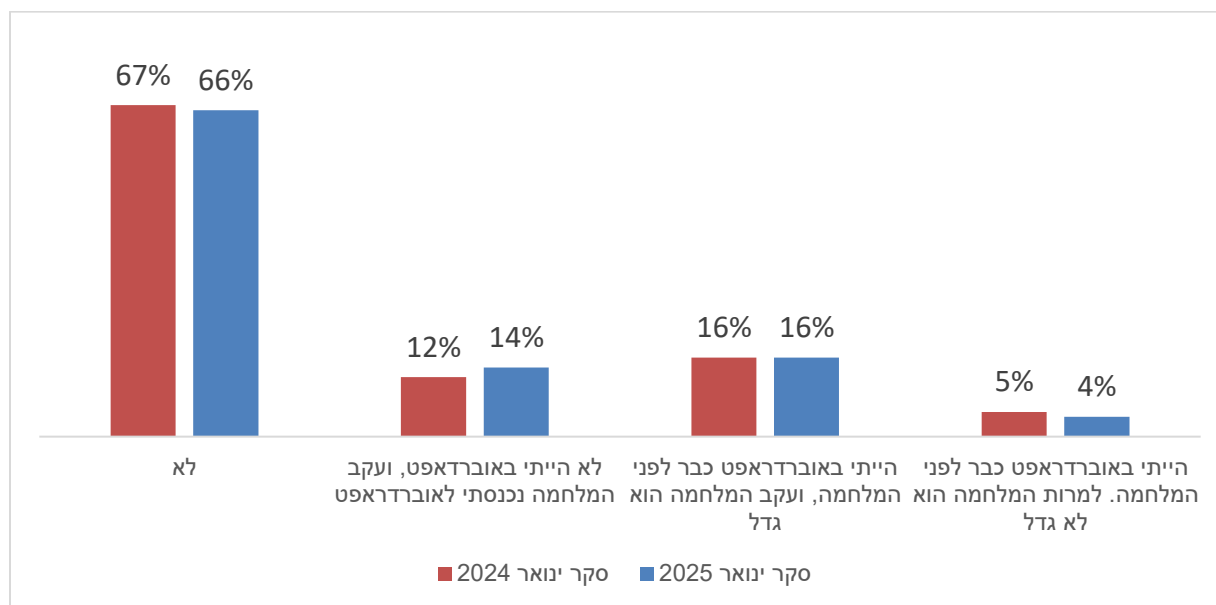
תרשים 24. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? לפי מגדר

5. הלוואות ומשיכת יתר

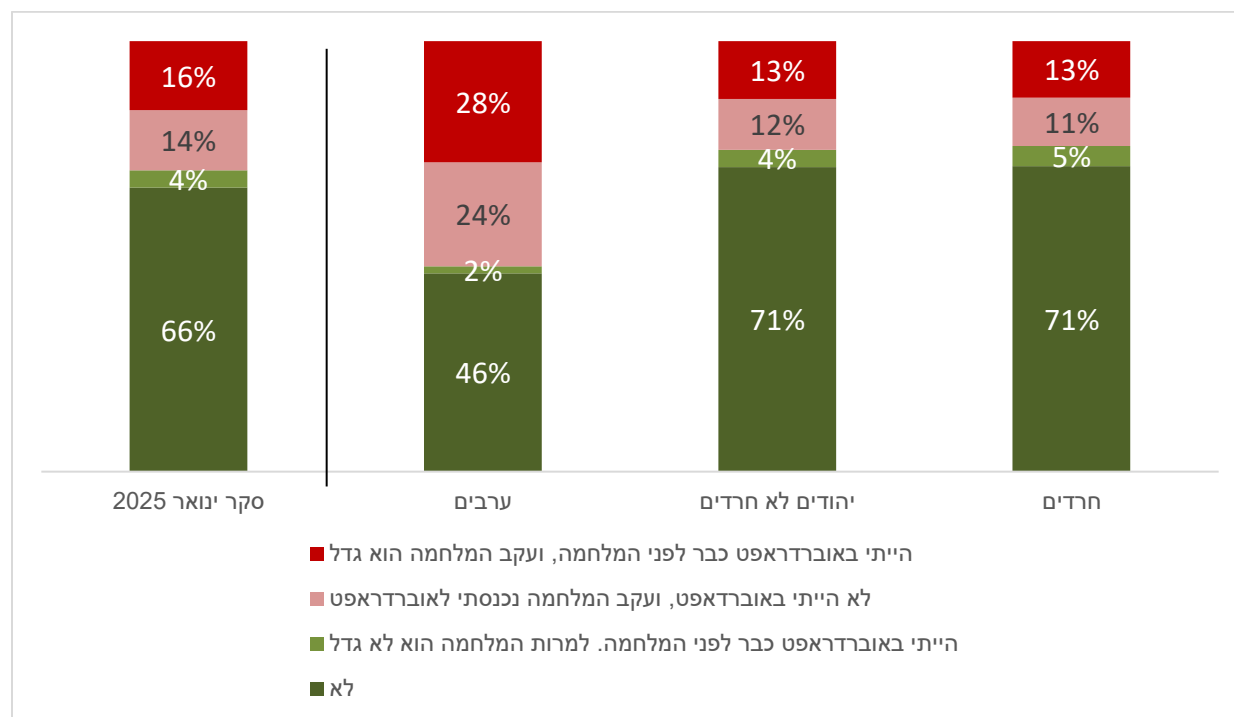
כשני שלישים מהמשיבים לסקר ינואר 2025 (67% מהם) ציינו כי לא הגיעו למשיכת יתר בעקבות המלחמה. 4% נוספים אומנם היו במשיכת יתר עוד לפני המלחמה, אך לא הגדילו אותו בעקבותיה. לעומתם, כ-30% מהמשיבים לסקר הנוכחי דיווחו כי הגיעו למשיכת יתר או העמיקו אותה בעקבות המלחמה, מהם 16% שהגדילו את משיכת יתר הקיימת ו-14% נוספים שהגיעו למשיכת יתר בעקבות המלחמה. השפעת המלחמה על מצב משיכת יתר של משקי הבית נותרה יציבה יחסית, ללא שינויים משמעותיים בהשוואה לסקר הקודם (ינואר 2024).

תרשים 25. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? השוואה לסקר קודם

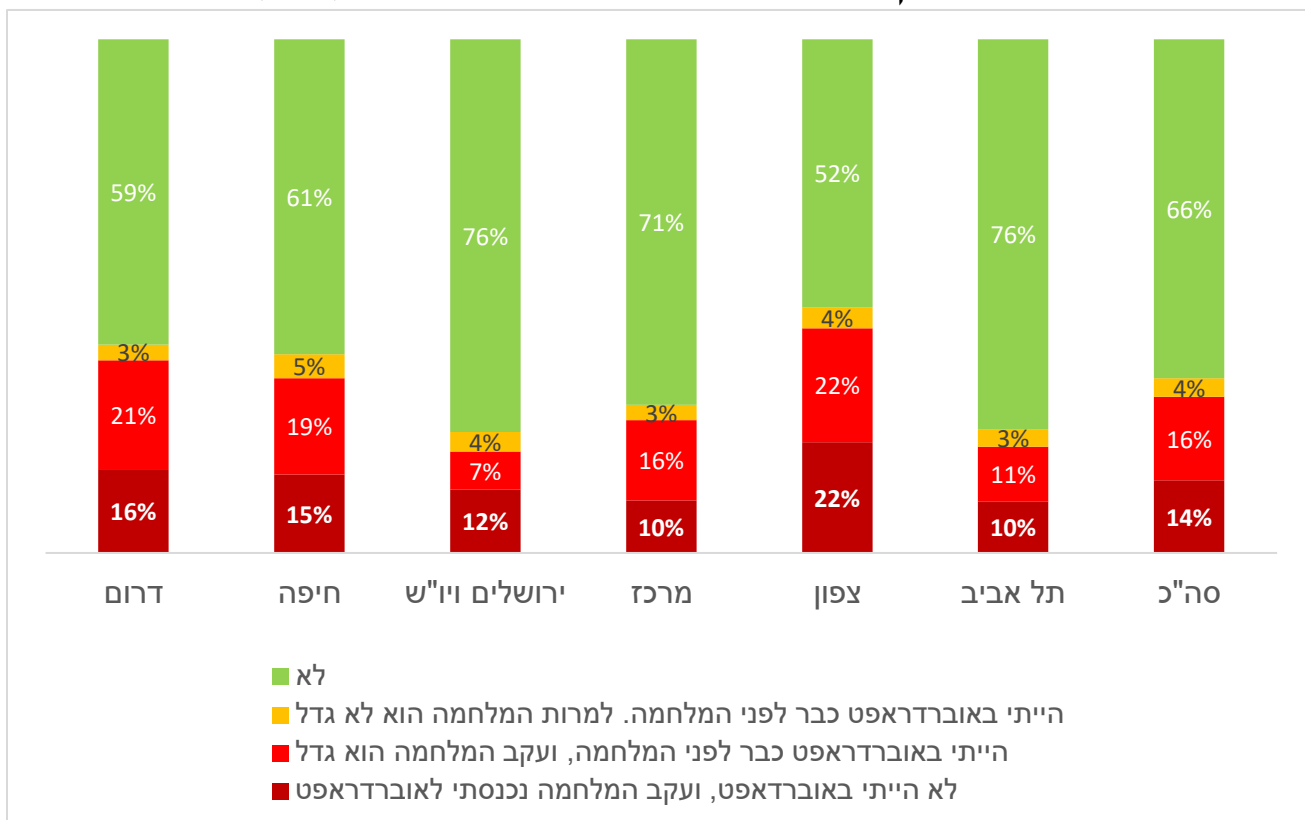
הסקר מציג פערים גדולים בין קבוצות אוכלוסייה בכל הקשור למצב משיכת היתר. למעלה ממחצית (52%) מהאוכלוסייה הערבית הגיעו למשיכת יתר או העמיקו אותה בשל המלחמה, לעומת כרבע מהאוכלוסייה היהודית. בפרט, 28% מהערבים דיווחו כי היו במשיכת יתר עוד לפני המלחמה ואף הגדילו אותה בעקבותיה – שיעור יותר מכפול בהשוואה ליהודים. נוסף על כך, רק 46% מהערבים אינם נמצאים במצב של במשיכת יתר, לעומת 71% מהיהודים. הנתונים מעידים שהמשבר הכלכלי השפיע באופן החמור ביותר על האוכלוסייה הערבית, עם שיעור גבוה של משקי בית שהגיעו למשיכת יתר או העמיקו אותה.

תרשים 26. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? לפי קבוצות אוכלוסייה

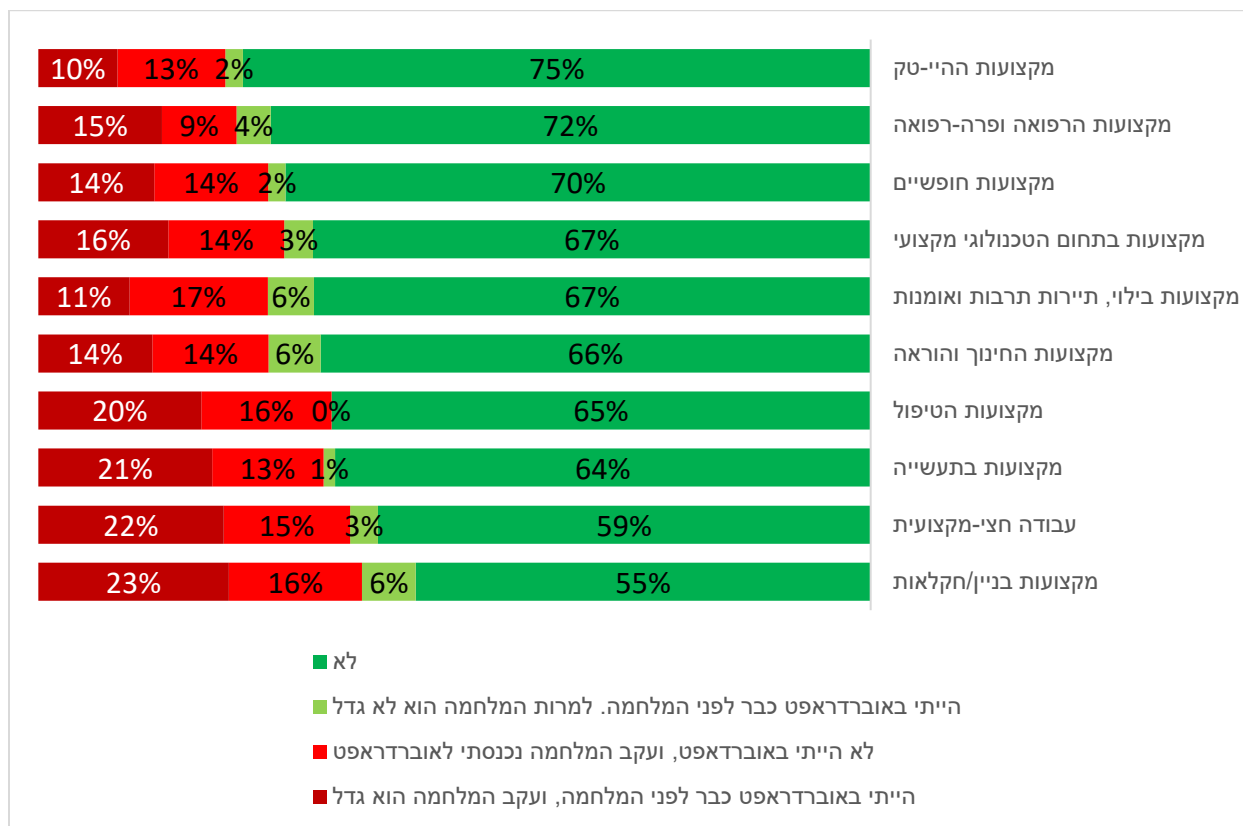
בקרב משיבים ממחוז הצפון דווח השיעור הגבוה ביותר של משקי בית שבעקבות המלחמה נכנסו לאוברדראפט או הגדילו אחד קיים (44%). גם במחוז הדרום דווח שיעור יחסית גבוה שעמד על 37%, זאת לעומת כ- 30% בממוצע המדגם. בנוסף, רק כמחצית מהמשיבים במחוז צפון, לא היו באוברדראפט טרם המלחמה ולא נכנסו לו בעקבותיה (52% לעומת 66% בממוצע המדגם).

תרשים 27. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? לפי מחוז מגורים

הנתונים לפי משלחי יד מראים הבדלים בולטים בין משלחי יד שונים. במקצועות החצי-מקצועיים ובנייה/חקלאות דיווחו שיעור גבוה יחסית (37%-39%) מהמשיבים כי הגיעו למשיכת יתר או העמיקו אותה בעקבות המלחמה. מנגד, במקצועות ההיי-טק והרפואה נתון זה עמד על 23%-24% בלבד.

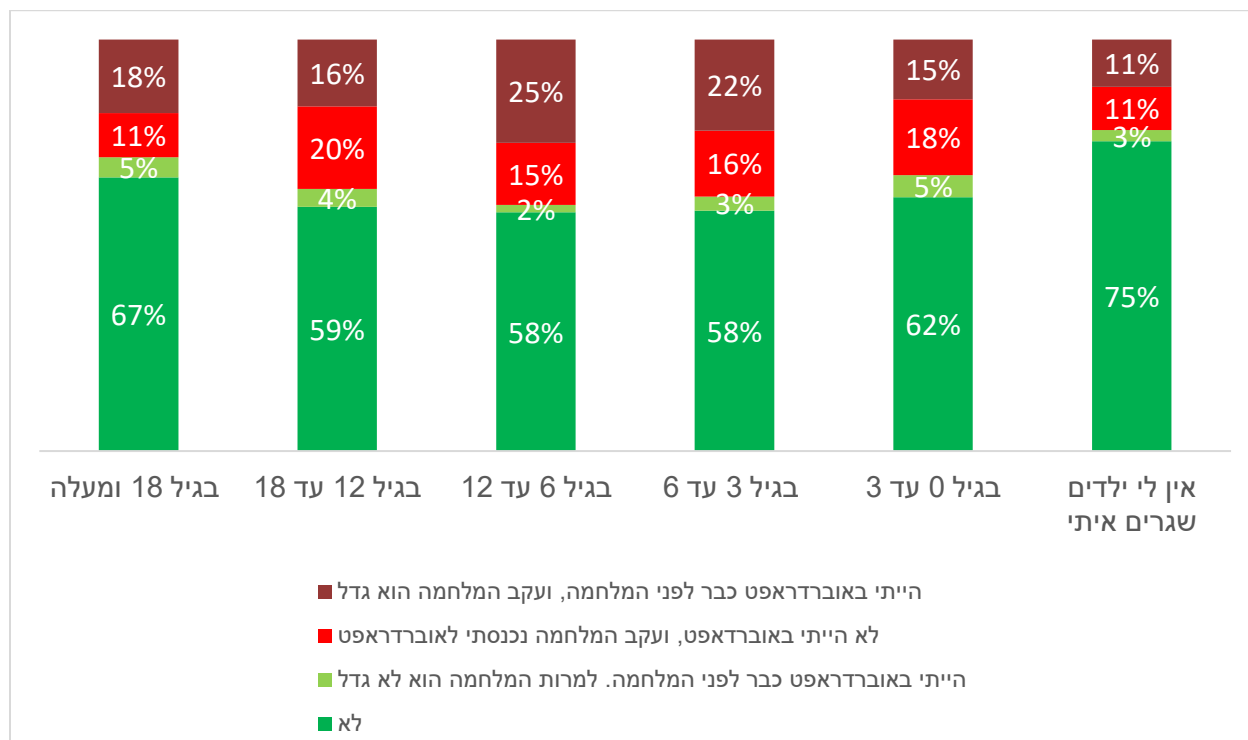
תרשים 28. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? לפי משלח יד

בקרב משקי בית שאין בהם ילדים, כ-22% דיווחו כי הגיעו למשיכת יתר בגלל המלחמה או הגדילו את הקיימת. במשקי בית שילדיהם בגילאים בוגרים (18 ומעלה) כ-29% דיווחו כך. לעומת זאת, בקרב משקי בית עם ילדים קטנים (בגיל 0–3 שנים), 33% הגיעו למשיכת יתר או הגדילו את הקיימת בעקבות המלחמה, ובמשקי בית עם ילדים בגילי 3–12 בין 38% ל-40% דיווחו כך.

נתונים אלו משקפים את העומס הכלכלי הגבוה יותר שמשקי בית עם ילדים צעירים חווים, בשל ההוצאות הגבוהות הכרוכות בגידול ילדים והפגיעות הכלכלית הגבוהה יותר של הורים לילדים צעירים יחסית.

תרשים 29. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? לפי גיל הילד הצעיר ביותר

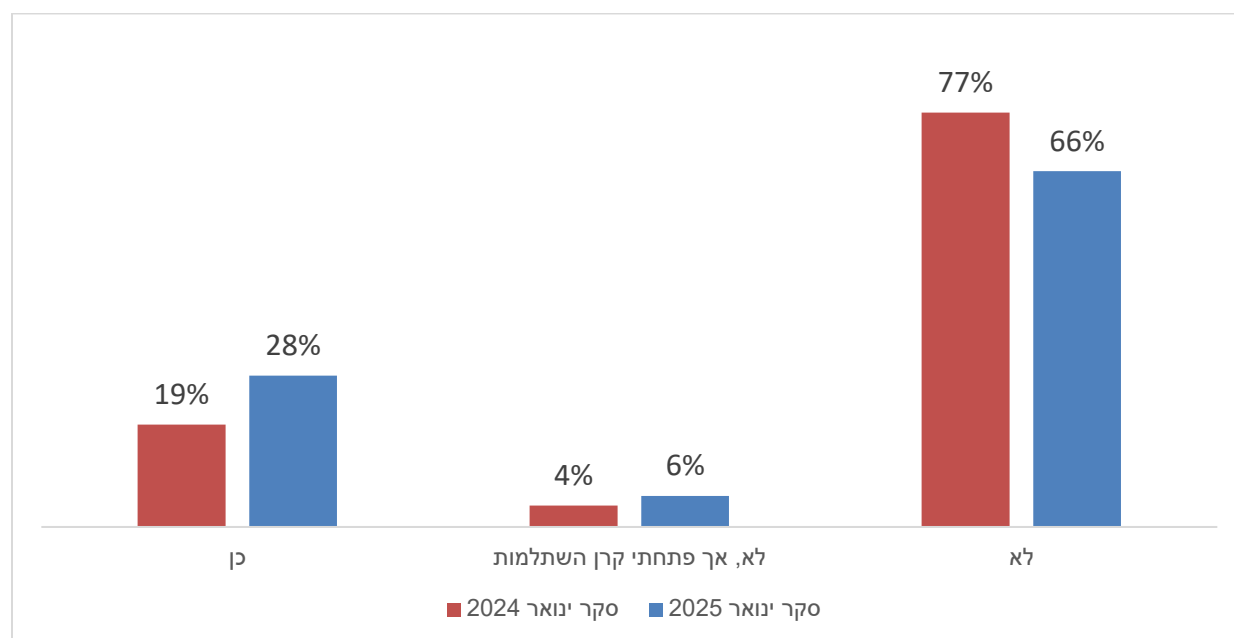

מהסקר עולה כי מרבית המשיבים לסקר (66%) לא ביקשו הלוואה או נאלצו לפתוח חסכונות בשל המלחמה. 28% לקחו הלוואה מאז המלחמה, 6% פתחו קרן השתלמות.

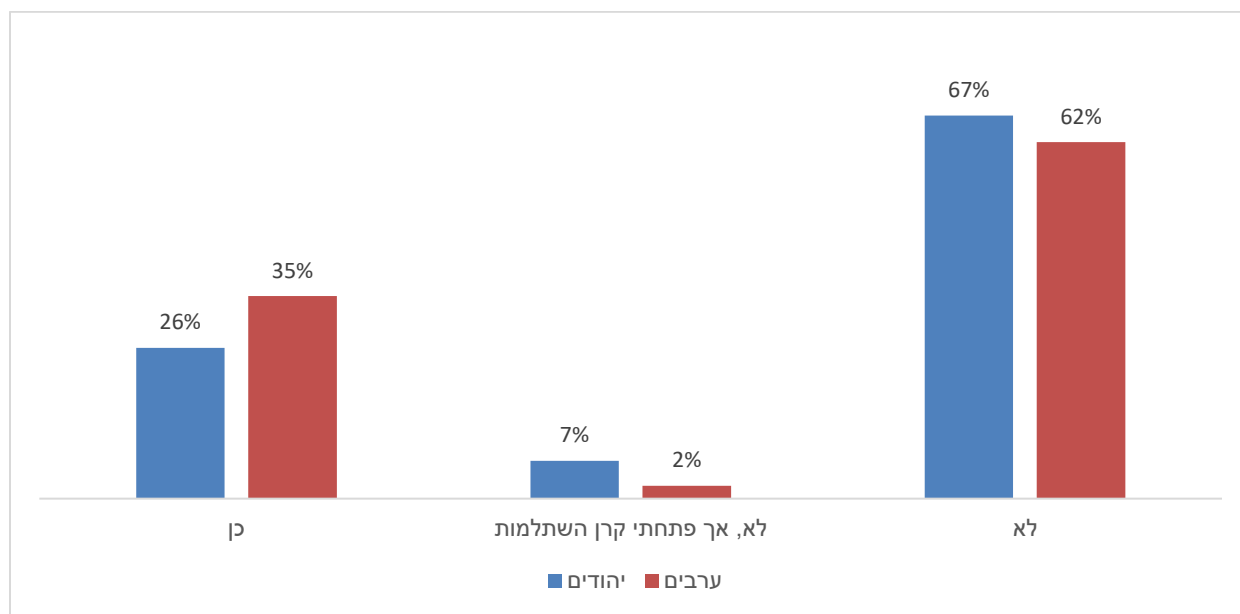
בהשוואה לסקר שנערך בינואר 2024 **ניתן לזהות עלייה במספר משקי הבית שנאלצו לקחת הלוואה או להשתמש בחסכונותיהם** – שיעור המשיבים שלקחו הלוואה עלה מ-19% בסקר ינואר 2024 ל-28% בסקר ינואר 2025. במקביל, חלה ירידה בשיעור המשיבים שלא נזקקו להלוואה – מ-77% בסקר ינואר 2024 ל-66% בסקר ינואר 2025 מה שעשוי להעיד על התגברות הלחץ הכלכלי במהלך השנה החולפת.

נתון נוסף הוא השינוי הקל בקרב מי שלא לקחו הלוואה אך פתחו קרן השתלמות – מ-4% בסקר ינואר 2024 ל-6% בסקר ינואר 2025, מה שעשוי להעיד שחלק מהאוכלוסייה מנסה להתמודד עם המשבר באמצעות משיכת חסכונות במקום פנייה להלוואות. מהשוואה בין שכירים לעצמאים עולה כי לא היו הבדלים משמעותיים בשיעור לוקחי ההלוואות או פותחי קרנות ההשתלמות. מהשוואה בין ערבים ליהודים עולה כי שיעור גבוה יותר בקרב האוכלוסייה הערבית לקחו הלוואה (35%) בהשוואה לאוכלוסייה היהודית (26%). כמו כן, בקרב האוכלוסייה הערבית שיעור המשיבים שפתחו קרנות השתלמות היה נמוך במיוחד (2%) בהשוואה לשיעור בקרב האוכלוסייה היהודית (7%). נתונים אלו עשויים להעיד על מצוקה כלכלית מוגברת בקרב האוכלוסייה הערבית.

תרשים 30. ביקשו הלוואה או פתחו חסכונות מאז שפרצה המלחמה, השוואה לסקר קודם

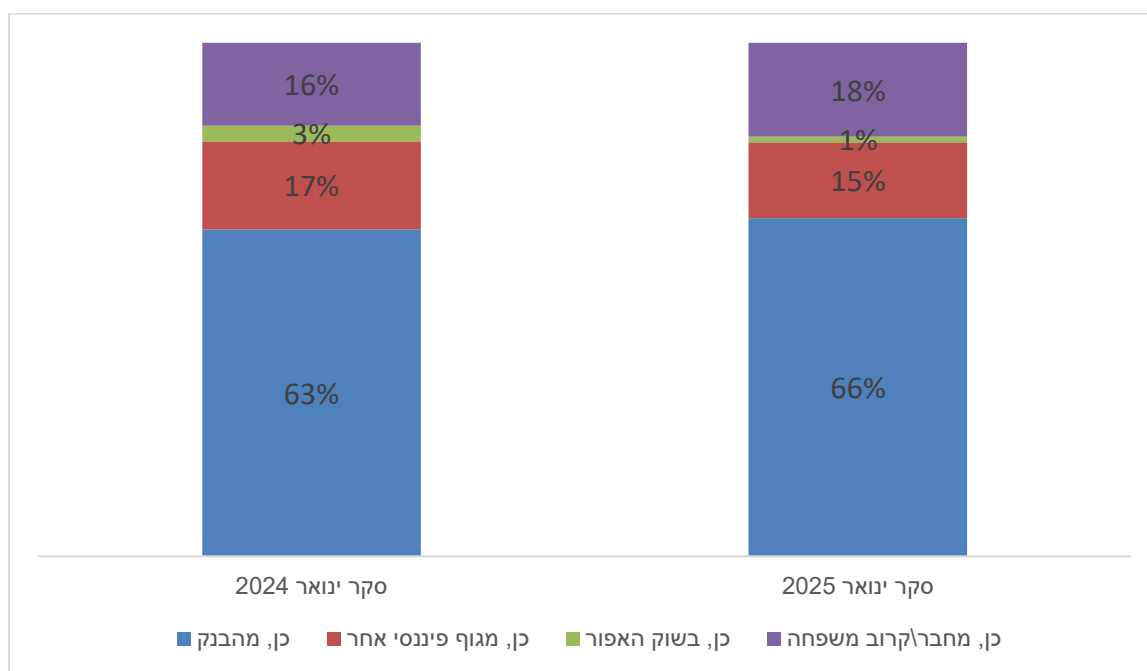

תרשים 31. ביקשו הלוואה או פתחו חסכונות מאז שפרצה המלחמה, יהודים לעומת ערבים

בקרב משקי הבית שביקשו הלוואה הבנקים היו המקור המרכזי להלוואות – שיעור המשיבים שלקחו הלוואה מהבנק עמד על 66%. כמו כן, שיעור הפונים למקורות פיננסיים אחרים (גופים פיננסיים חוץ-בנקאיים) עמד על 15%. שיעור הפונים לקרובי משפחה עמד על 18%. שיעור הפונים לשוק האפור עמד על 1%, אך בכל זאת מדובר באות אזהרה לגבי מצוקה כלכלית קיצונית של חלק מהאוכלוסייה. בהשוואה לינואר 2024, נראה כי התפלגות המקורות של מבקשי ההלוואות לא השתנתה משמעותית.

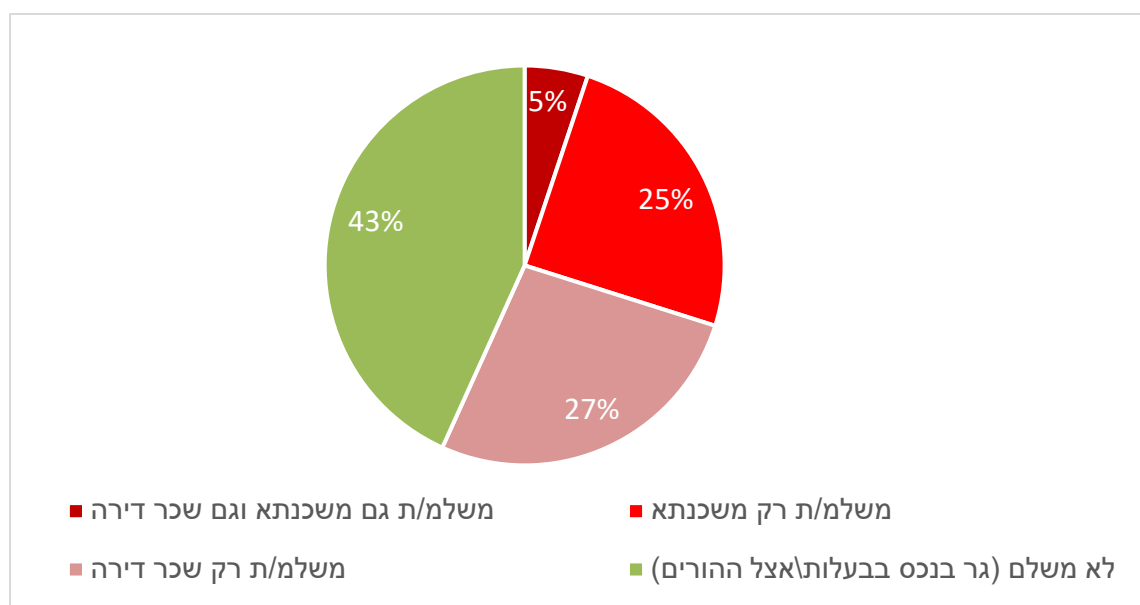
תרשים 32. ממי ביקשו הלוואה, ינואר 2025 לעומת ינואר 2024, השוואה לסקר קודם

תשלומים לדיור

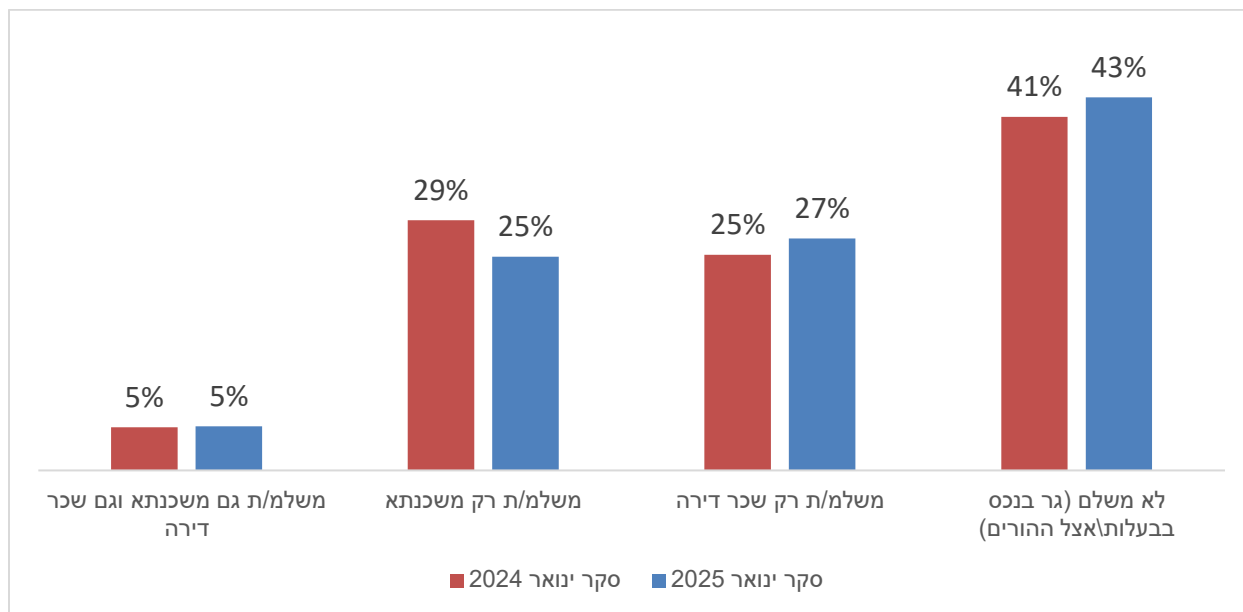
מהסקר עולה כי 43% ממשקי הבית של העובדים אינם משלמים כלל על דיור, כלומר גרים בנכס בבעלותם ללא משכנתא או אצל הוריהם/בן משפחה. 27% מהמשיבים דיווחו כי הם משלמים רק שכר דירה, בעוד 25% משלמים רק משכנתא. אחוז קטן יחסית של משקי בית (5%) דיווח כי הם משלמים גם משכנתא וגם שכר דירה, מצב שעלול להצביע על תקופות מעבר או על נכסים נוספים בבעלות.

תרשים 33. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור?

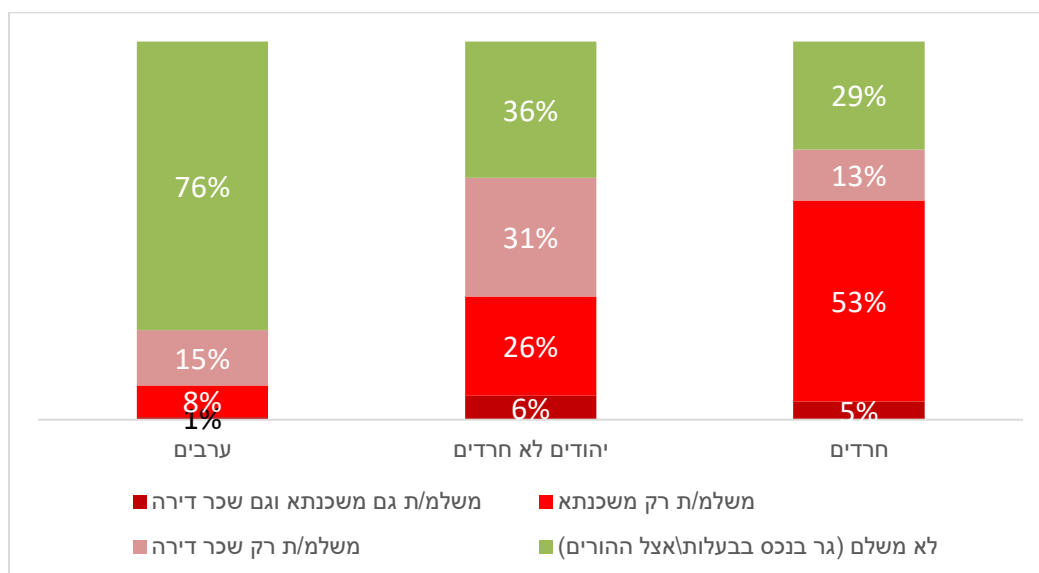
אפשר לראות שבהשוואה לסקר הקודם שנערך בינואר 2024, הרכב התשלומים עבור מקום מגורים נותר דומה.

תרשים 34. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור, השוואה לסקר קודם

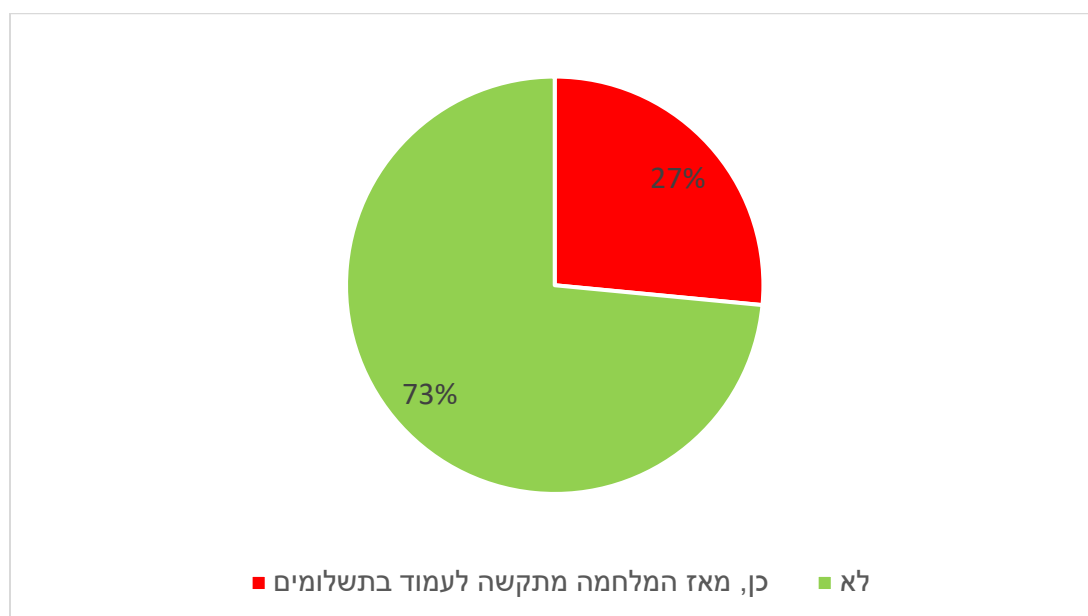
תוצאות הסקר מצביעות על פערים משמעותיים בין קבוצות האוכלוסייה. האוכלוסייה הערבית מתאפיינת בשיעור גבוה של אנשים שאינם משלמים כלל על דיור (76%). מנגד, בקרב החרדים, שיעור זה הוא הנמוך ביותר מבין הקבוצות ועומד על 29% שאינם משלמים על דיור. בקרב יהודים לא-חרדים, 36% אינם משלמים על דיור. במבט על שיעור המשיבים בכל קבוצה המשלמים רק על משכנתא ניתן לראות שיעור גבוה במיוחד בקרב חרדים – 53%, ואילו אצל האוכלוסייה היהודית שאינה חרדית – 26%, ואצל האוכלוסייה הערבית – 8% בלבד. בהסתכלות על שיעור המשיבים בכל קבוצה המשלמים שכר דירה בלבד הקבוצה הבולטת היא קבוצת היהודים שאינם חרדים – 31% מהמשיבים, בעוד שאצל הערבים נתון זה עומד על 15% ואצל החרדים על 13% בלבד. ההבדלים הללו משקפים את המבנים הכלכליים והחברתיים הייחודיים לכל אוכלוסייה – שיעורי בעלות גבוהים יותר במגזר הערבי, תלות רבה יותר במשכנתאות בקרב החרדים, ופיזור מגוון יותר של אפשרויות דיור בקרב היהודים הלא-חרדים.

תרשים 35. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור, לפי קבוצות אוכלוסייה

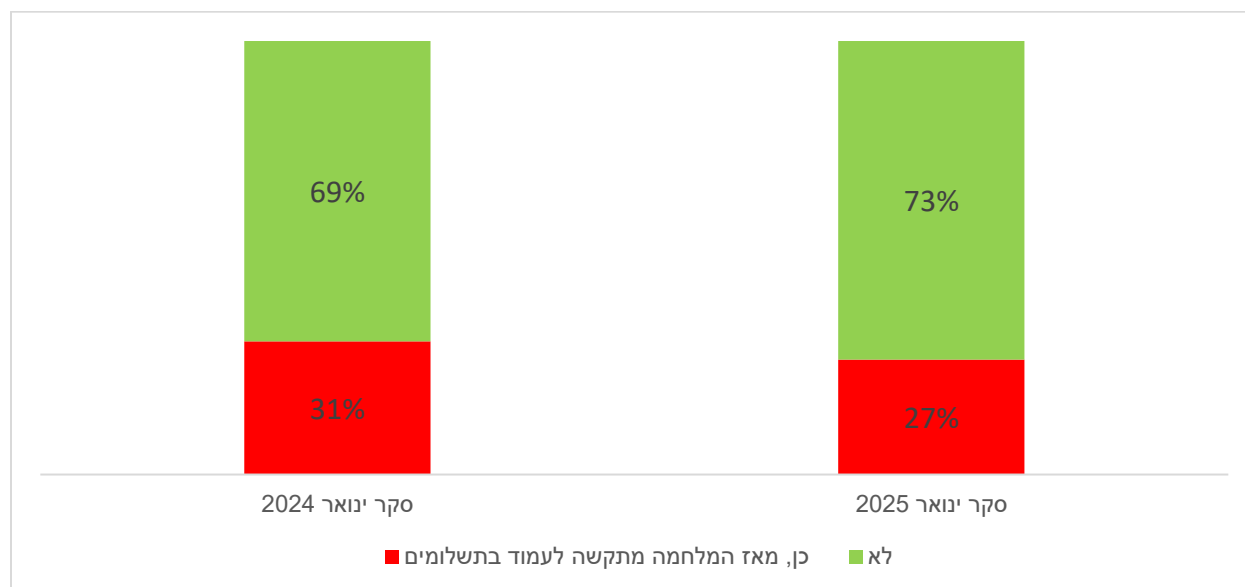
מניתוח השפעות המלחמה על יכולתם של משקי הבית המשלמים על דיור (משכנתא ו/או שכ"ד) לעמוד בתשלומים הללו עולה כי 27% מהנשאלים דיווחו כי המלחמה הקשתה עליהם לעמוד בהתחייבויות הדיור שלהם, בעוד 73% טענו כי לא חוו קושי משמעותי בכך.

תרשים 36. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתא או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)?

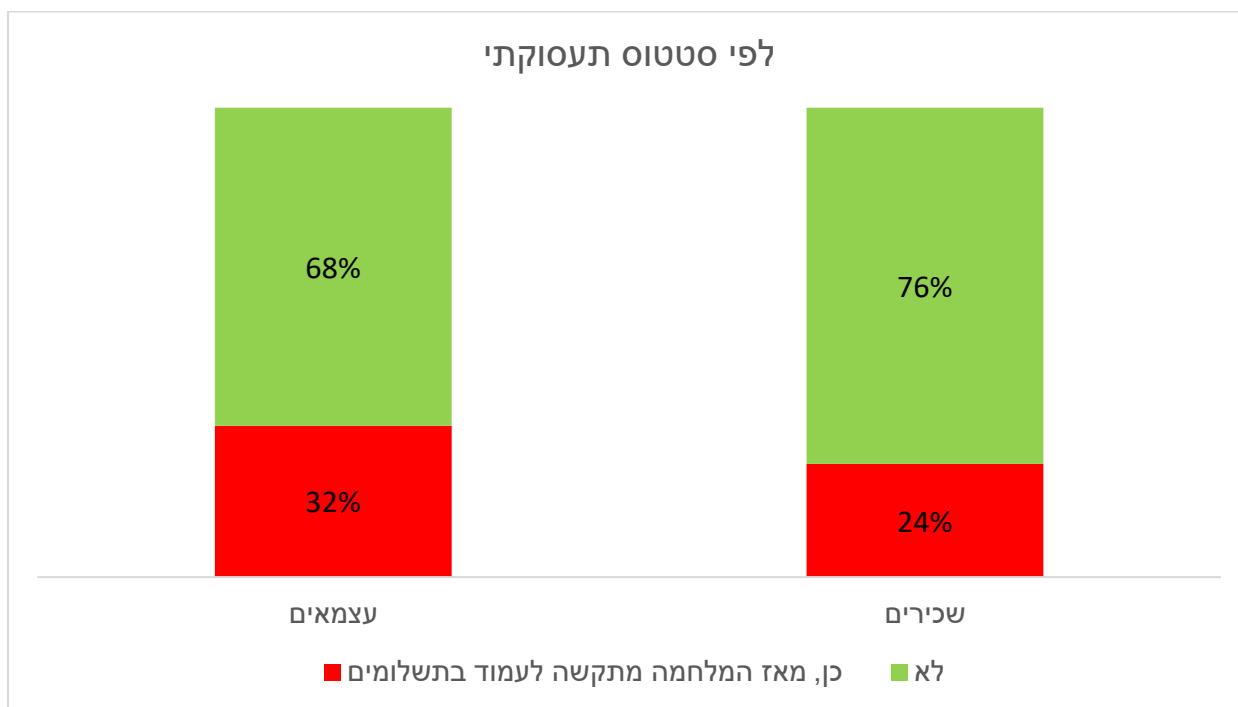
בהשוואה לסקר ינואר 2024, ניתן לראות כי חלה ירידה קלה בשיעור המדווחים על קשיים בתשלומי הדיור (שכ"ד או משכנתא) – מ-31% בינואר 2024 ל-27% בסקר ינואר 2025. ירידה זו עשויה להעיד על התאוששות מסוימת של חלק ממשקי הבית או על כך שהשוכרים ובעלי המשכנתאות מצאו פתרונות כלכליים להתמודדות עם המצב.

תרשים 37. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתא או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)? השוואה לסקר קודם

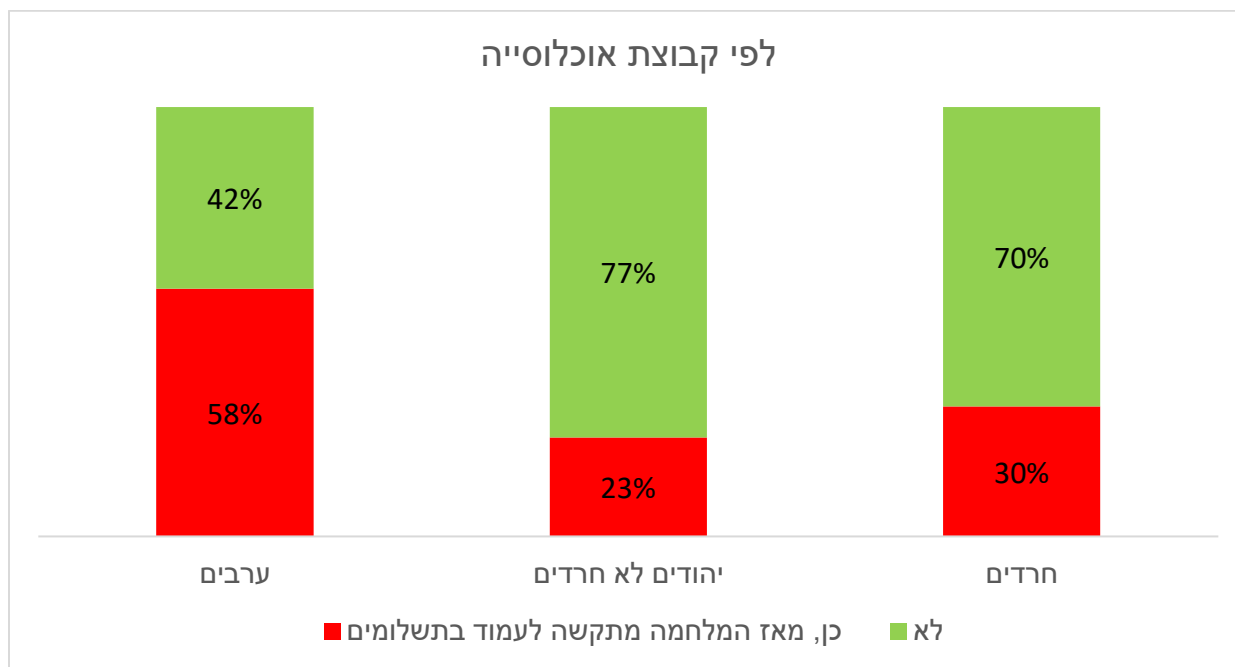

מהשוואה בין שיעור העצמאים לשיעור השכירים המדווחים על קושי לעמוד בתשלומי הדיור עולה כי שיעור העצמאים המדווחים על קושי לעמוד בתשלומי הדיור גבוה בהרבה (32%) משיעור השכירים (24%). נתון זה אינו מפתיע, שכן עצמאים לרוב פגיעים יותר לזעזועים כלכליים, במיוחד בעיתות משבר, מאחר שאין להם רשת ביטחון יציבה כמו לשכירים (כגון חל"ת או דמי אבטלה מוסדרים). לבסוף, בבחינת קבוצות האוכלוסייה השונות עולים פערים משמעותיים בין הקבוצות. 58% מהערבים דיווחו כי הם מתקשים לעמוד בתשלומי הדיור, שיעור גבוה באופן ניכר בהשוואה ליהודים החרדים (30%) וליהודים שאינם חרדים (23%). עם זאת, נזכיר כי שיעור גבוה מאוד (76%) בקרב הערבים אינם משלמים על דיור, ועל כן מדובר על שיעור נמוך מכלל האוכלוסייה הערבית. התוצאות מצביעות על כך שהאוכלוסייה שאינה בעלת נכס בקרב האוכלוסייה הערבית עשויה להיות פגיעה במיוחד בעיתות משבר.

תרשים 38. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתא או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)? לפי סטטוס תעסוקתי

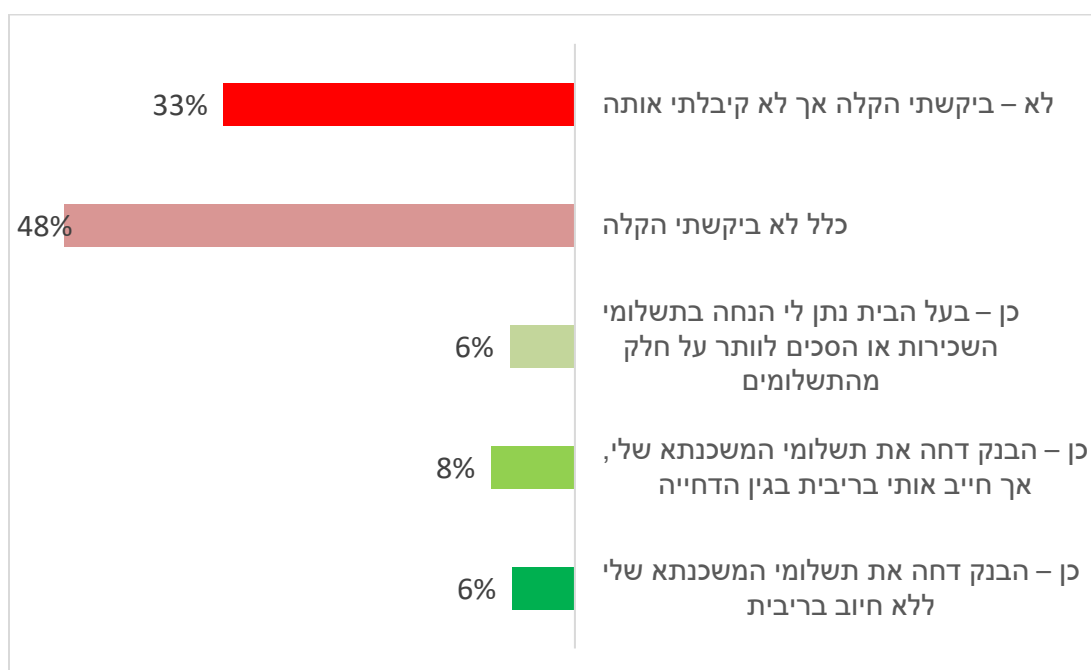

תרשים 39. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתא או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)? לפי קבוצות

לאחר מכן נשאלו המשיבים שהתקשו בתשלומי הדיור בעקבות המלחמה על אודות הקלות שונות בתשלומים הללו. 48% מהמשיבים ציינו כי כלל לא ביקשו הקלה, מה שעשוי להעיד על כך שחלק מהמשפחות בחרו להתמודד עם הקשיים הכלכליים באמצעים אחרים, כמו חיסכון, הלוואות או תמיכה משפחתית. 33% ציינו כי ביקשו הקלה כלשהי (מהבנק במקרה של משכנתא, או מבעל הדירה במקרה של שכ"ד) אך לא קיבלו אותה. רק 6% קיבלו הקלה מצד בעלי הבית בשכר הדירה, בעוד 14% קיבלו הקלות מצד הבנקים, כאשר 8% דיווחו על דחיית תשלומי המשכנתא תוך חיוב בריבית בגין הדחייה, ו-6% על דחיית התשלומים ללא חיוב בריבית. בהשוואה לסקר ינואר 2024, הנתונים מעידים על כך שהתפלגות המשיבים נותרה דומה, כאשר רובם המכריע של המשיבים לא ביקשו כלל הקלה או ביקשו אך נדחו.

תרשים 40. האם התקבלה הקלה כלשהי בתשלומי הדיור כגון שכירות או משכנתא (% מתוך המתקשים לעמוד בתשלומי הדיור)

תרשים 41. האם התקבלה הקלה כלשהי בתשלומי הדיור? (% מתוך המתקשים לעמוד בתשלומי הדיור), השוואה לסקר קודם

